

**A TÁRSADALMI NEM ÉS AZ
ÁLLAMPOLGÁRSÁGTÓL VALÓ
MEGVONÁS MINT
TERRORIZMUSELLENES
INTÉZKEDÉS KAPCSOLATÁNAK
VIZSGÁLATA AZ ISIS-FELESÉGEK
ESETÉBEN**

ARANYI-ASZALÓS VIVIEN

STUDENT PAPER

ELTE POL-IR WORKING PAPER SERIES

2021/11

ELTE POL-IR WORKING PAPER SERIES

Az ELTE TÁTK Politikai és Nemzetközi Tanulmányok

Intézetének időszaki kiadványa

Felelős kiadó: Majtényi Balázs

Felelős szerkesztő: Kopper Ákos

A szerkesztőbizottság tagjai: Nagy Alíz, Andrew Ryder,

Schweitzer András, Soós Kinga

Kiadó: ELTE TÁTK Politikai és Nemzetközi Tanulmányok Intézete

Székhely: 1117 Budapest, Pázmány Péter sétány 1/A.

Honlap: <http://polir.elte.hu>

E-mail: eutud@tatk.elte.hu

© Aranyi-Aszalós Vivien, 2021

ISSN 2677-1357

A TÁRSADALMI NEM ÉS AZ ÁLLAMPOLGÁRSÁGTÓL VALÓ MEGVONÁS MINT TERRORIZMUSELLENES INTÉZKEDÉS KAPCSOLATÁNAK VIZSGÁLATA AZ ISIS-FELESÉGEK ESETÉBEN

ARANYI-ASZALÓS VIVIEN NIKOLETT¹

Absztrakt

Dolgozatomban a társadalmi nem és az állampolgárságtól való megvonás mint terrorizmusellenes intézkedés kapcsolatát vizsgálom az ISIS-feleségek esetében. 2015-től kezdve egyre több európai ország tette lehetővé törvénymódosításokkal, hogy a közjó védelme érdekében megvonják állampolgárságukat közösségük nemkívánt tagjaitól. A terrorizmusellenes politikai lépésként feltüntetett állampolgárságtól való megfosztást több szempontból érték akadémiai kritikák. Megállapították többek között, hogy ez a gyakorlat gyengíti az állampolgárság koncepcióját, a hatékonysága és legitimitása liberális democráciákban megkérdőjelezhető, a megfosztott emberi

¹ Aranyi-Aszalós Vivien Nikolett az ELTE TÁTK Politikai és Nemzetközi Tanulmányok Intézetének 2021-ben végzett nemzetközi tanulmányok szakos hallgatója, munkáját Nagy Alíz témavezetésével végezte. A dolgozat az évfolyam legjobbjai között szerepelt, valamint a 35. OTDK-n szekciójában első helyet ért el. Aranyi-Aszalós Vivien jelenleg mesterképzését folytatja az ELTE TÁTK-n. A kézirat lezárása: 2021. április

jogait sérti, valamint elsődlegesen politikai, és nem terror-elhárítási célokat szolgál.

A gyakorlatot azonban eddig nem vizsgálták a társadalmi nem szempontjából, pedig az állampolgárságtól megfosztott, Nyugat-Európából származó férfi és női ISIS tagok helyzete a terrorszervezethez való csatlakozásuk kezdetétől eltérő volt. Dolgozatom célja, hogy megvizsgáljam, többlet tudást eredményez-e az állampolgárságtól való megfosztásról szóló diskurzus tekintetében a gyakorlat feminista vizsgálata, és ez alapján egy új értelmezési keretet hozzak létre. Ehhez a kutatásom során két brit származású volt ISIS tagról (Shamima Begumról és Jack Letts-ről) szóló médiatermékeket elemzek.

Amellett érvelek a kutatás eredményei alapján, hogy az állampolgárságtól való megvonás rendelkezik normatív tartalommal. A gyakorlatban vannak kvázi láthatatlan előítéletek, amik a nők állampolgárságához kapcsolódó nemi szerepeikből erednek. A Begumhoz hasonló helyzetben lévő nőket úgy ítélik meg, mint akik elvesztették becsületüket és képességüket a nemzet értékeinek átadására, és az állampolgárságtól való megfosztás ennek már csak formális kifejezése. Ez még egy újabb problémára világít rá, hiszen a gyermekeket is veszélyezteti anyjuk állampolgárságtól való megfosztása. Hiába maradnak ők állampolgárok, az őket nevelő nő (a megítélése alapján) már nem képes átadni nekik a nemzeti értékeket, így rájuk is kiterjeszti értékvesztett státuszát.

Kulcsszavak: állampolgárságtól megfosztás, ISIS-feleségek, Nagy-Britannia, társadalmi nem, terrorizmus

Bevezetés

Öt éve egy 15 éves brit lány két barátnőjével megszökött otthonról. A lány neve Shamima Begum, iszlám vallású szülők gyermeke. Szíriába ment, hogy házasságot kössön egy, az Iszlám Állam nevű terrorszervezetben harcoló (holland állampolgárságú) férfival. 2019-ben a 19 éves lány gyermekével együtt vissza akart térni az Egyesült Királyságba, azonban őt megfosztották

állampolgárságától, kislánya pedig születése után pár héttel meghalt. Most hontalanként egy menekülttáborban él Szíriában. Az eset felkeltette a média érdeklődését, és rávilágított az állampolgárságtól való megfosztás gyakorlata körüli vitákra (Davies, 2019).

Begum története nem egyedülálló. Az Egyesült Királyság mintájára, ahol 2002-ben egy törvénymódosítás lehetővé tette, hogy politikai döntés alapján, a közjóra való veszélyesség indokával megfoszsanak személyeket a brit állampolgárságuktól, az utóbbi évtizedben több ország is törvénymódosításokat eszközölt. Ausztria, Hollandia, Bulgária, Franciaország, Olaszország, Dánia és Finnország vezetői a terror-veszélyre hivatkozva olyan törvényeket alkottak, amik segítségével egyoldalúan meg tudják vonni állampolgárságukat közösségük nem kívánt tagjaitól (Lepoutre, 2020). Elemzésemben döntően a nyugat-európai országokra koncentrálok, azon belül is az Egyesült Királyságra, ahol míg 2002 előtt 30 évre visszamenőleg egy ember vesztette el brit állampolgárságát egyoldalúan, 2017-ben ez 104 alkalommal történt meg ez, terrorizmusellenes lépésként (Lepoutre, 2020).

Az állampolgárság egyoldalú megvonását kutatók megállapították többek között, hogy ez a gyakorlat gyengíti az állampolgárság koncepcióját (Gibney, 2013; Macklin, 2015 és Mantu, 2018), a hatékonysága és legitimitása liberális demokráciákban megkérdőjelezhető (Gibney, 2013; Macklin, 2015; Joppke, 2016), a megfosztott emberi jogait sérti (Zedner, 2016 és Mantu, 2018), valamint elsődlegesen politikai, és nem terror-elhárítási célokat szolgál (Spiro, 2015 és Bauböck, 2015). Mégis, az előző bekezdésben említett adatok alapján egyre gyakrabban használják ezt az eljárást.

Míg a terrorizmust és az állampolgárságot a szakirodalomban a társadalmi nem szempontjából megközelítő tanulmányok léteznek, az állampolgárság egyoldalú elvételének *gender* szempontjából való megközelítésére nem találtam példát. A dolgozatomban bemutatom, hogy az eljárás még több kérdést vet fel, ha annak lényeges részét, az állampolgárságot feminista szemszögből definiáljuk, és úgy vizsgáljuk meg újra a gyakorlatot.

Először a dolgozat szakirodalmi áttekintő részében a már fent említett, megfosztással foglalkozó kritikákról írok, így bemutatva azt a szakmai diskurzust, ahova be szeretném illeszteni a munkám. Aztán a dolgozatom elméleti kiindulópontját, az állampolgárság feminista kritikáit is összefoglalom. Az utóbbiban döntően Carole Pateman és Nira Yuval-Davis munkásságából kiindulva két kategóriát határozok meg, ami az állampolgársághoz kapcsolható hagyományosan női szerepeket tartalmazza. Ezek a biológiai és kulturális újratermelés kategóriái (Pateman, 1988; Yuval-Davis, 1997, magyar kiadás: 2005). Ezeket a koncepciókat használom fel egy új értelmezési rendszer megalkotására, ami lehetővé teszi az állampolgárságtól való megfosztás vizsgálatát kritikai, feminista szemszögből.

Az elméleti keret alkalmazhatóságát esettanulmányokon keresztül vizsgálom. A dolgozatom módszertani részében leírom, hogyan kódoltam és elemeztem cikkek és interjúk szövegeit, amik a már említett Shamima Begummal és egy másik, hasonlóan járt volt brit fiatallal, Jack Letts-cel foglalkoztak. Shaban a 2015-ös, Begum és osztálytársai Szíriába utazásával foglalkozó, több mint 400 cikk elemzésével már rávilágított, hogy a sztori felkapottságában nagy szerepet játszott a szereplők társadalmi neme és életkora (Shaban, 2020). Kutatásomban én is a társadalmi nemi szerepek megjelenését vizsgálom cikkekben és interjúkban. Az állampolgárság *gender* nézőpontból íródott kritikái társadalmi koncepciókra, értékekre mutatnak rá a fogalom mögött. Ahhoz, hogy ezen társadalmi értékek létére a médiaelemzésen keresztül következtessek a megfosztás esetében, a módszertani fejezetben a média érték-megjelenítési funkcióját is bemutatom szakirodalmak alapján. Végül abból, hogy ezekben a cikkekben és interjúkban az állampolgárság feminista kritikáinak elemei felfedezhetőek, arra következtetek, hogy az ezekre építő értelemezési keret alkalmazható állampolgárságtól való megfosztás elemzésére.

Az elemzés eredményének bemutatása utáni fejezetben leírom azokat a következtetéseket, amik az új értelmezési szempontok alapján levonhatóak a vizsgálatomból. Amellett érvelek, hogy az állampolgárságtól való megfosztás

rendelkezik egy normatív tartalommal. Az ebben az intézményben megtalálható kvázi láthatatlan előítéletek és nemi szerepek alapján a nők állampolgárságtól való megfosztása annak a formális kifejezése, hogy már nem képesek megfelelni a tőlük elvárt szerepeknek.

Szakirodalmi áttekintő

Az alábbiakban összefoglalom azt a szakirodalmat, mely a dolgozatom elméleti kiindulópontját adja. A tárgyalt gyakorlat, az állampolgárságtól való megfosztás bemutatása után annak emberi jogi és egyéb kritikáit ismertetem. A fejezet második részében pedig azzal az elméleti kerettel foglalkozom, amit a kutatási kérdéseim vizsgálatára a gyakorlattal kapcsolatban használok fel. Ez az állampolgárság *gender* irodalomban való megjelenése és értelmezése.

Dolgozatomban specifikusan a Szíriába utazott nyugat-európai nők állampolgárságtól való megfosztását vizsgálom. A szakirodalmakban legtöbbször ISIS-feleségekként említik őket, utalva elsődleges feladatukra a terrrorszervezetben: feleségül menni egy ISIS harcoshoz és gyermeket szülni a „Kalifátusnak”; én is így hivatkozom rájuk (Buner, 2016).

2.1 A gyakorlat

Állampolgárság elvesztése három módon történhet. Önkéntesen, ha az egyén kezdeményezi, és az állam jóváhagyja; az állam kezdeményezésére az állampolgár beleegyezésével; és az állam kezdeményezésére, egyoldalúan (Gibney, 2013). Az utolsó esetet vizsgálom a dolgozatomban, abban a kontextusban, amikor ez a terrorizmus elleni politikai lépések része.

2.1.1 Állampolgárság és emberi jogok kapcsolata, hontalanság

A határokon átívelő jogi, politikai dilemmákban a nemzetközi szervezetek, elsősorban az ENSZ rendelkezései fontosak, ezért érdemes áttekinteni az állampolgárságtól való megfosztás emberi jogi dimenzióit. A nemzetközi jogi rendszerben az Egyesült Nemzetek Szervezete keretein belül létrehozott

Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 15. cikke az állampolgársághoz való jogot emberi jogként definiálja, és az attól való önkényes megfosztás tilalmát is tartalmazza. A cikk nem tér ki rá, mi minősül önkényesnek, ahogy arra sem, hogy pontosan melyik államnak kéne garantálnia az állampolgárságot. A hiányosságok ellenére ez a nemzetközi szokásjog részévé vált (Ganczer, 2015).

Az állampolgárság védelme elsősorban a hontalanság csökkentésének céljából létezik a nemzetközi jogi rendszerben (Ganczer, 2015). A hontalan személyek jogállásáról szóló 1954. évi ENSZ Egyezmény, valamint a hontalanság csökkentéséről szóló 1961. évi ENSZ Egyezmény 8. cikke próbálja megtiltani a személyek ezen státuszba taszítását. Egyik aláíró állam sem foszthat meg senkit állampolgárságától, ha ez a megfosztás a személyt hontalanná tenné. Kivételt képez ez alól, ha az állampolgár olyan tetteket követ el, amik veszélyesek az állam alapvető érdekeire, és az állampolgár a hazájának tartozó hűséget szegi meg. Ilyen tett a terrorizmus. Ebben az esetben hontalanná is lehet tenni egy egyént, ha az állam fenntartással élt az egyezmény aláírásakor, és rendelkezik ellenkező értelmű nemzeti törvénykezéssel a gyakorlattal kapcsolatban. Az Egyesült Királyság például megfelel ezeknek a kritériumoknak, ugyanis az 1981. óta létező *British Nationality Act* felruhazza az állampolgárságtól való megfosztás hatalmával az államot, abban az esetben is, ha a személy hontalanná válik (Mantu, 2018, Fargues, 2017). Mantu úgy látja, ha több állam rendelkezne ezzel a hatalommal, a két állam versenyfutása is megtörténhetne: ki tudja előbb megfosztani a radikalizált egyént állampolgárságától. Ez nem járulna hozzá a globális közösség biztonságosabbá tételéhez, megkérdőjelezhetővé teszi ennek a gyakorlatnak a kimondott indokát (a közjó védelme és a közösség biztonságának megőrzése) (Mantu, 2018).

Macklin cikkében leírja, hogy az állampolgárságtól való egyoldalú megvonás gyengíti az állampolgárság koncepcióját, mert megtöri a nemzetközi jogban jelenlévő formális egyenlőséget az állampolgárok között. Erősebb védelem illeti meg azokat, akiknek csak egy állampolgárságuk van, így a kettős állampolgárok másodosztályú-állampolgárokká válnak. Ugyanis nehezebb megfosztani

állampolgárságától azt, aki hontalanná válna, mert a fent említett emberi jogi intézkedések ezt egyértelműen megpróbálják megakadályozni. Azonban, ha az egyénnek marad egy állampolgársága a megfosztás után, az emberi jogi egyezményekre hivatkozva nem lehet egyértelműen megkérdőjelezni a gyakorlatot (Macklin, 2015).

2.1.2 Az állampolgárságtól való megfosztás további kritikái

Az Egyesült Királyság, Kanada, Hollandia és Franciaország az elmúlt években megpróbálta megreformálni vagy megreformálta állampolgárságról szóló törvényeit, hogy egyszerűbbé tegye a terroristák megfosztását állampolgárságuktól (Joppke, 2016). 2002 és 2015 közötti szabályozások által az Egyesült Királyságban a *Nationality, Immigration and Asylum Act* alapján a *Home Secretary* (most Priti Patel) bárkit megfoszthat állampolgárságától a közjó érdekében, akkor is, ha ezzel hontalanná teszi az egyént. Míg 2002 előtt 30 évre visszamenőleg egyetlen ember vesztette el állampolgárságát, addig 2006 és 2014 között 41 ember, 27 a közjó védelme érdekében. A legtöbben külföldön tartózkodtak a döntés meghozatala idején, tehát elméletben volt joguk bírósághoz fordulni, gyakorlatilag azonban ezt nem teheték meg (Zedner, 2016).

Általában nem bírói eljárás, hanem egyoldalú, miniszteri döntés útján történik az állampolgárságtól való megfosztás. Ezért Macklin szerint a modern államok már kiépült igazságszolgáltatási rendszere mellett korszerűtlen az állampolgárságtól való megfosztás. A gyakorlat egy kiszámíthatatlan következményekkel járó büntetés, ami hontalanság esetén jognélkülivé, láthatatlanná teszi a terrorista egyént. Macklin a halálbüntetéshez hasonlítja, ugyanis a motiváció ugyanaz: tartósan eliminálni az egyént, nincs rehabilitáció vagy reintegráció, egyfajta politikai halál, ugyanis az állammal utána semmilyen kapcsolatban nem állhat (Macklin, 2015).

Gibney az állampolgárságtól való megfosztást az igazság, egyenlőség és korrekt eljáráshoz való jog liberális értékei felől kritizálja, megállapítva, hogy az eljárás másodosztályú állampolgárokat csinál a kettős állampolgárokból (mert őket

nem védi a nemzetközi jog hatékonyan, ugyanis nem válnak hontalanná). Álláspontja szerint ez a gyakorlat sérti az egyének állampolgársághoz való jogát, valamint önkényes intézkedésként jellemzi a megfosztást. Önkényes és nem korrekt, mert nem hagyományos büntetőjogi eljárás, hanem egy politikus dönt egy egyén közösséghez való tartozásáról, és ennek az egyénre gyakorolt pontos hatása előre nem látható. Valamint, ahogy arra Zedner is felhívja a figyelmet, az ítélet elleni fellebbezés gyakorlatilag nem lehetséges (mert ezek az egyének nagy részben külföldön tartózkodnak az ítélet meghozatalakor) (Gibney, 2013).

Bauböck 2015-ös elemzésében kijelenti, hogy az állampolgárságtól való megfosztással az államok saját felelősségüket terhelik más államra a radikalizált állampolgáraikon keresztül. Kettős állampolgár esetén egy olyan államra, amivel esetlegesen nem rendelkezik az egyén szoros kapcsolattal, hontalanság esetén pedig arra az államra, ahol éppen tartózkodik. A radikalizált egyén immár kiszámíthatatlan sorsa miatt csak közelebb kerülhet a terrorszervezethez (ezt támasztja alá Dunfold és Cafarella 2019-es cikke is). Ezt tovább gondolva, Spiro érvelésében kijelenti, hogy amennyiben nem jár további intézkedésekkel, az állampolgárságtól való megfosztás, mostani formájában csupán politikai színház. Látható, szavazatokat vonzó politikai lépés, azonban a gyanús emberek listára tételével, megfigyelésükkel, útleveleik bevonásával, börtönbe zárásukkal hatékonyabb intézkedéseket tennének az államok, mint száműzve őket nehezen ellenőrizhető helyekre (Bauböck, 2015, Spiro, 2015).

Joppke (2016) bírálja az összes fent hivatkozott szerzőt, és amellet érvel, hogy a reintegráció hatékonysága megkérdőjelezhető egy terrorista esetében. A terrorizmus a létező társadalmi rendet akarja eltörölni, tehát egy radikalizált egyént nem lehet visszavezetni a társadalomba. Tanulmányában az állampolgárságtól való megfosztás gondolatának jogossága mellett érvel, de ő is hibákat lát az intézmény mostani formájában. A gyakorlat magában az ő érvelése szerint is csak a felelősség áthárítása egy másik államra, a probléma kezeletlenül hagyása. Állítása szerint hiába globális jelenség a fundamentalista terrorizmus, nem különíthetjük el a nyugati demokráciák elhibázott

bevándorláspolitikájától, és a menedékkérők integrációjának kudarcától (Joppke, 2016).

A fent bemutatottak alapján a szakirodalom jelentős része a Hannah Arendt-i állampolgárság-felfogásból indul ki („*the right to have rights*”) és az állampolgárság liberális vagy republikánus definíciójából, és ezekből a nézőpontokból próbálja bizonyítani, hogy az állampolgárságtól való megfosztás a ma létező formájában problémás, valamint nem effektív. A dolgozatomban bemutatom, hogy az eljárás még több kérdést vet fel, ha annak fontos részét, az állampolgárságot más szemszögből, a társadalmi nem szemüvegén keresztül definiáljuk és elemezzük újra a gyakorlatot.

2.2 Állampolgárság és társadalmi nem

Az állampolgárságtól való egyoldalú megvonás gyakorlatát feminista szemszögből vizsgálom, ehhez pedig az állampolgárság fogalmának társadalmi nem felőli megközelítését veszem alapul. Először a liberális állampolgárság, majd a republikánus állampolgárság koncepció feminista kritikáját fogalom össze röviden.

A liberális állampolgárság (elméletben) egyenlő jogokat biztosít mindazok számára, akik teljes jogú tagságot élveznek a közösségben. A tagságot formális kritériumok alapján határozzák meg, akár származás (*jus sanguinis*), akár születési hely (*jus soli*) alapján. A polgár a liberális diskurzus szerint passzívan jogosult erre a státuszra, az állami intézményekben való részvételétől függetlenül. Ez az állampolgár egy független, racionális lény. Az állampolgárság legbefogadóbb és egalitáriánusabb diskurzusa lehetne ez (Schuck, 2003:132-135). Viszont Carole Pateman munkássága során rávilágít, hogy a nemzetállamok és az állampolgárság háttérben álló klasszikus társadalmiszerződés-elméletek már a létrejöttükkor sem voltak univerzálisak, hanem a fehér férfi által, az ő jogainak biztosítása jegyében fogalmazódtak meg. Egy nemi szerződés is kötött, ami a férfiak alá rendelte a nőket, akik nem ugyanabban az időben kaptak állampolgárságot és állampolgári jogokat,

valamint a nekik tulajdonított hagyományos társadalmi szerepek hátráltatják a nemi egyenlőségi mozgalmak vívmányainak sikeres érvényesülését (Pateman, 1988).

A társadalmiszerveződés-elméletek a civil és polgári szférát általában két szintre osztják: a magán- és nyilvános szférára. A magánszférába hagyományosan a nőket utalják, akik a sztereotípiák szerint birtokolják a modell állampolgárnak tulajdonított kvalitások szöges ellentéteit: függő helyzetben vannak, és kevésbé racionálisak. Ebbe a szférába az államnak korlátozott a belépése. A privát élet védelme ürügyén pedig a rendszer tovább erősíti a már létező hierarchiakat – a függő helyzetbe került személyek ellen elkövetett bűncselekmények (például családonbelüli erőszak) kevésbé tetten érhetőek, valamint a nők beskatulyázása újabb falat emel aktív politikai részvételük előtt (Pateman, 1992).

Hiába nem éles a határ a két szféra között, és politizálnak a háztartásbeli feleségek is, az ő tevékenységük láthatatlan marad a társadalom nagy része és az elméletgyártók számára. Ezért lett fontos jelmondat a feminista aktivizmusban az, hogy „*The personal is the political*” (Dietz, 1987: 1). Egyik remek szemléltetése a nők másodlagos állampolgár státuszának, hogy a nők az akkor már liberális Nagy-Britanniában csak 1981-ben nyerték el azt a jogot, hogy minden körülménytől függetlenül ők maguk is tovább örökíthessék állampolgárságukat gyermekeikre. A nők még ma sem rendelkeznek a férfiaknak biztosított alapvető polgári jogok egészével. Példák az ember saját testének védelméhez és a szexualitáshoz kapcsolódó, valamint a reprodukív jogok (Pateman, 1988; Yuval-Davis, 1997, magyar kiadás: 2005: 11-21). A felsorolást folytatva, a nők esetében sokszor nem teljesül az egyenlő díjazáshoz és a jóléti ellátáshoz való jog, és az egyenlő politikai képviselethez való jog (Lomsky-Feder és Sasson-Levy, 2018). Tehát a liberális állampolgárság-koncepció hiányos a társadalmi nem szemszögéből.

Az érme másik oldalán, az állampolgárság republikánus definíciójának központjában pedig az állampolgári kötelességek vannak. Pateman szerint ezeknek a kötelességeknek az eredete a férfiak által alkotott és tőlük elvárt

tevékenységekben található. Az egyik kötelesség a részvétel a politikában, a nemek egyenlő részvételét pedig a nők és a férfiak egyenlőtlen társadalmi szerepe akadályozza. Hagyományosan a nők időhiánya a háztartás és gyereknevelés rájuk háruló feladatai miatt nem teszi lehetővé a férfikkal egyenlő mértékben az aktív politikai részvételt. Fontos megjegyezni azt az általánosan még mindig jelenlévő elgondolást, hogy a nők rendelkeznek egy speciális állampolgári kötelességgel: ez az anyaság. Azonban az élet teremtése nem a legkitüntetettebb polgári felelősségvállalás: meghalni a hazáért, részt venni a háborúkban és tagja lenni a hadseregnek, ami tradicionálisan a férfiak „dolga”, hagyományosan nagyobb társadalmi elismertséggel jár (Pateman, 1992: 15-16). Pateman olvasatában tehát az állampolgári kötelességek különböznek a nemek között, és ez a társadalmi nemi szerepekből fakad.

Fontos leszögezni ezen a ponton, hogy nem csak a nőket azonosítják a privát szférával és a testükkel, hanem a nem heteroszexuális személyeket, az idős embereket, az etnikai kisebbségbe tartozó személyeket és a fogyatékkal élőket is, és ennek ugyanúgy negatív hatása van az állampolgárságukra (Munday, 2009).

Az állampolgárság és a nemzet feminista értelmezésével foglalkozó egyik legmeghatározóbb kutató Nira Yuval-Davis. Az általa alkotott koncepciók alapján épül fel a kutatásom empirikus része. A fent említett szerzők munkáiból és T. H. Marshall állampolgárság-meghatározásából indul ki; ami röviden „teljesjogú tagság egy közösségben” (Yuval-Davis, 1997, magyar kiadás: 2005: 87). Marshall a liberális állampolgárság-definíció negatív szabadság modelljét pozitívrá felcserélve az állampolgárság részének tartotta a polgári, politikai és szociális jogokat is, kihangsúlyozva, hogy az utóbbi kulcsfontosságú a polgárok közötti egyenlőség megteremtésében (Marshall, 1981). Ez a koncepció is kritizálható, például Maloutas felhívja a figyelmet arra, hogy a közösségekben való tagság nem egyenlő mértékű a nemek között, viszont azzal, hogy a személyről egy közösségre helyezük a fókuszot, új nemi szerepeket figyelhetünk meg (Maloutas, 2006: 65-68). Ezek az „új” szerepek Yuval-Davis munkájában a

nők kettős minőségében jelennek meg a nemzeti és etnikai közösségükön belül. Ők a nemzet „biológiai és kulturális újratermelői”, valamint az utóbbi kategórián belül ők a közösség identitásának és becsületének szimbolikus hordozói is. Ezek a szerepek kapcsolatban állnak az állampolgárságukkal. (Yuval-Davis, 1997, magyar kiadás: 2005: 51, 54, 62-66)

A biológiai újratermelés minőségébe az anyaság szerepe tartozik, és a képesség gyermekszülésre. Ahogy Pateman fogalmaz, csak nők tudnak fizikailag világra hozni új állampolgárokat, akik pedig a demokráciának adnak életet² (Pateman, 1992: 25). Hiába van a szülés természetes folyamatában a férfiaknak is szerepük, a nőkön volt és van a hangsúly, gondoljunk csak a nők reprodukív jogainak állami szabályozására, és az anyaság társadalmi idealizálására (Yuval-Davis, 1997, magyar kiadás: 2005: 34-38.).

A kulturális újratermelés minőségének két része van. Yuval-Davis munkássága alapján a nők képe a kollektív képzeletben együtt ját a gyerekével, ezáltal pedig a közösség jövőjével. A szülés és anyaság így átpolitizált felfogásából ered a minőség első része: a nők a közösség jövőjével kapcsolatos 'representációs terhe'. Ez azt jelenti, hogy ők a közösség identitásának és becsületének szimbolikus hordozói. Szimbolizálhatják egyes nemzeti és etnikai vállalkozások, például háborúk létjogosultságát („nőkésgyerekek”, akikért a katonák harcolnak), a nők „illendő” viselkedése pedig a közösség határait jelöli ki (Yuval-Davis, 1997, magyar kiadás: 2005: 34-38., 88-93., 99-104). Egyik látványos európai példája az olyan nők megtorlásának, akik vétettek a közösség becsülete ellen: a második világháború után nyilvánosan és tömegesen kopaszra borotváltak minden olyan nőt, akit megvádoltak azzal, hogy a háború alatt egy megszálló német katonával viszonyt folytatott (Yuval-Davis, 1997, magyar kiadás: 2005: 34-38). Norvégiában még az állampolgárságuktól is megfosztották ezen nők nagy részét, és gyermekeiket is (Tidey, 2018).

² „Motherhood no longer fills women’s lives, or takes women’s lives, as it once did, nor is women’s citizenship only a matter of motherhood, but motherhood and citizenship remain intimately linked. Only women can give physical life to new citizens, who, in their turn, give life to a democratic political order.” (Pateman, 1992: 25)

A nemzeti közösség kulturális újatermelésének második részét a nők a gyereknevelésen és közösségben vállalt szerepükön keresztül valósítják meg, ez pedig a kultúra átadása és őrzése. Gill Bottomley szerint „[a] kultúra (...) eszmék, meggyőződések és gyakorlatok összessége, amely behatárolja a világban való létezés adott módját, egyben az ellenállás tudatos és tudattalan formáit is létrehozza” (Bottomley, 1993:12). Yuval-Davis azonban hozzáfűzi, hogy a kultúrák nem statikusak és objektívek, hanem dinamikus társadalmi folyamatok is, amik jelentések és értékek közötti csatákként is értelmezhetőek. Valamint a definícióhoz hozzátartozik, hogy a kultúrák térbeli, időbeli és társadalmi kontextusokban léteznek. Ezen meghatározásokra alapozva Yuval-Davis a már fent említett identitást és becsületet, amit a nők őriznek, is a kultúrához kapcsolja. Valamint az értékek és életmód átörökítése generációról generációra nagy részben a gyereknevelésen keresztül a nők feladata (Yuval-Davis, 1997, magyar kiadás: 2005: 55-58). Ez részben magyarázhatja például, miért nem igyekszik egy nyugat-európai ország sem kimenekíteni Szíriából gyermek-állampolgárait, ugyanis az ő esetükben a kultúra újatermelése kétségessé vált (Van Ark, Gordon, és Prabhat, 2020).

A munkám empirikus részében az itt bemutatott két kategóriát, a biológiai és kulturális újatermelést használtam fel. Abból indultam ki, hogy ha a fentebb részletezett szerepek állampolgárságukon keresztül vannak a nőkhöz társítva, az állampolgárságuk elvesztése hatással lesz ezekre is.

2.3 A nyugat-európai nők és az ISIS

Az ISIS-feleségek állampolgárságtól való megfosztását vizsgálom dolgozatomban, ezért fontos röviden összefoglalnom a nyugat-európai nők terror szervezetben betöltött szerepeit és helyzetét. Az Iraki és Szíriai Iszlám Állam (ISIS) másnéven Iraki és Levantei Iszlám Állam (ISIL) vagy Daesh örököse egy 1999-ben alapított terrorista szervezetnek. Kihasználva az arab tavaszt követő szíriai polgárháborút, a szervezet jelentős területeket szerzett a térségben, és 2014-ben kikiáltotta államiségét, kalifátusként. 2014-ben 12 000 külföldi harcos (*foreign fighter*) utazott Szíriába, hogy az ISIS szolgálatába

álljanak, 2015-ben pedig ez a szám 27 000 volt. Bár a legtöbben környező országokból utaztak a kalifátusba, 5000 nyugat-európai állampolgársággal rendelkező külföldi harcos is érkezett a két év alatt. Ezen belül a nyugatról érkező nők száma 2014-ben körülbelül 200, míg 2015-ben 550 volt (Buner, 2016 és Peresin, 2015).

Az ISIS-hoz csatlakozó nők többségének a motivációja az volt, hogy hozzámenjen egy dzsihadista harcoshoz, és gyermeket szüljön a kalifátusnak – ezért a forrásaimhoz hasonlóan a dolgozatomban ISIS-feleségekként hivatkozom rájuk. Az ISIS ösztönözni próbálta a nők toborzását, a szervezet hirdette, hogy a kalifátus fennmaradásához családok kellenek, amiket a nők teremtenek meg. Az ISIS tiltotta a nők részvételét a harcokban, a privát szférába utalták őket, és fő feladatuk a háztartás vezetése és az anyaság volt. Egy részük szerepet vállalt az online toborzásban, valamint egy kis réteg részt vett az Al Khansa' brigád munkájában, akik az ISIS uralma alatt álló városokban járőröztek mint egyfajta vallási-rendőrség, megbüntetve azokat, akik nem tartják be az iszlám hiten alapuló fundamentalista szabályokat. Egy kis réteg pedig nem feleségnek, hanem szexmunkásnak ment ki (*comfort women*), hogy a *jihad al-nikah*, vagyis a szexuális dzsihad eszközén keresztül kiszolgálják és segítsék az ISIS harcosait (Buner, 2016; Peresin és Cervone, 2015).

Buner cikkében az ISIS-hoz csatlakozó nők bíróság általi elítélésének lehetőségeit vizsgálja, és arra a következtetésre jut, hogy ez nem lenne egyszerű feladat. A közösségi médián keresztüli toborzási tevékenység adná a legbiztosabb bizonyítékot egy büntetőjogi eljárásban, amiben a vád egy terrorista szervezet segítése. Azonban precedens nélküli elítélni valakit azért, mert azzal a szándékkal akart gyermeket világra hozni, vagy hozott a világra, hogy az később a kalifátust szolgáló dzsihadista harcos legyen, vagy mert nemi aktust folytatott ISIS harcosokkal a *jihad al-nikah* keretén belül. (Buner, 2016) Ez lehet egy praktikus magyarázata annak, hogy miért döntenek az államok az állampolgárság megvonása mellett.

Miután 2019-ben az ISIS elvesztette utolsó területeit is, a volt kalifátus alatt élő nőket és gyerekeket észak-szíriai táborokba vitték, a férfi harcosokat pedig iraki és szíriai börtönökbe. A 65 000 ember közül az al-Hol és al-Roj táborokban körülbelül 3000 nő és 7000 gyermek külföldi állampolgár (Luquerna, 2020 és Butt, 2020).

Ezekben a táborokban uralkodó körülményekről 2021. februárjában adott ki egy átdolgozott összefoglaló jelentést a Right and Security International (RSI) nevű nemzetközi civilszervezet. A kiadványban a táborokat Európa Guantanamo Bay-ének nevezik, és rávilágítanak, miért lenne sürgős felszámolni ezeket, valamint az európai államoknak hazaszállítani polgáraikat. Egyrészt a fogvatartottak alapvető emberi jogai sérülnek nap mint nap: kínzásnak és embertelen bánásmódnak vannak kitéve. Az erőszak mindennapos, az örök erőszakos fellépésének, valamint a táborban élők belső viszályainak eredményeképpen 2019-ben és 2020-ban havonta átlagosan 25 ember halt meg csak az al-Hol táborban. Sok a bejelentett terhesség is a foglyok között, ami tekintve a férfi fogvatartottak hiányát, és azt, hogy a fiúgyermeket erőszakkal elválasztják anyjuktól és elszállítják a táborból 12 éves koruk után, arra utal, hogy az örök szexuálisan kihasználják a táborokban élő nőket. Tiszta vízből, élelemből, gyógyszerekből, ellátó személyzetből és az időjárás viszontagságai ellen védő infrastruktúrából általában kevés van. A radikalizáció folytatódik a táborokon belül, al-Holban működik egy belső vallási-rendőrség az ISIS fundamentalista dogmaiban még mindig hívő nőkből és gyerekekből, akik rettegésben tartják a szabályaikat be nem tartó fogolytársaikat. A kurd táborfenntartók nem tudják ezt a belső szerveződést felszámolni (RSI, 2021: 16-19).

A táborokban élő gyerekek különösen veszélyeztetettek. Az 517 emberből, akik 2019-ben meghaltak a két táborban 371 gyerek volt. A fiúkat, ahogy fentebb említtem, egy bizonyos kor betöltése után elviszik a táborból, és nem tájékoztatják az anyát vagy gondviselőjét, hogy hova is kerül. A területen dolgozó civilszervezetek sem kaptak a fiúk hollétére egyértelmű választ. A

gyerekek általánosságban alultápláltak, dehidratáltak, valamilyen légúti megbetegedésben szenvednek. A traumáik és a környezetük miatt folyamatos stressznek vannak kitéve, a poszttraumás stressz szindróma és az epilepszia gyakori betegség a körükben. Nincs rendes egészségügyi ellátás és oktatás sem. A jelentés alapján egy, a táborba bejutó belga medikus csapat megvizsgált 41 belga állampolgársággal rendelkező gyermeket, és mindegyiküknél fejlődésbeli visszamaradottságot állapított meg. Az általuk leírtak szerint a bezártság egy oktatás, stimulus és ellátás nélküli veszélyes környezetben visszafordíthatatlan sérüléseket okozhat ezekben a gyerekekben. A jelentés kiemeli, hogy minél tovább várnak az államok a polgáraik kimentésével, annál nehezebb feladat lesz visszaintegrálni őket az anyaállam társadalmába (RSI, 2021: 16-19).

A táborok itt leírt sürgető körülményei, az utóbbi két év civil szervezetek által leírt tapasztalatai arra irányítják a figyelmet, hogy vizsgálatnak kell alávetni az ISIS volt tagjaival szemben eddig tett lépések hatékonyságát. Ahogyan bemutattam, ezt már emberi jogi szempontból, a liberális demokrácia elveinek a szemszögéből megtették, én pedig feminista kritikák alapján megalkotott értelmezési kereten keresztül egy új nézőpont kínálásával segítem ezt.

A kutatás

Kutatásomban Jack Letts és Shamima Begum állampolgárságtól való megvonásának média-megjelenését hasonlítom össze. Shamima Begum, volt brit állampolgár, 15 évesen utazott Londonból Szíriába két barátjánőjével azzal a céllal, hogy csatlakozzanak az ISIS-hoz. 2019. februárjában egy újságíró fedezte fel az észak-szíriai al-Roj táborban, akinek a lány interjút adott. Miután ebben a beszélgetésben kifejtette, hogy vissza szeretne térni otthonába, az Egyesült Királyságba, az akkor hivatalban lévő *Home Secretary*, Sajid Javid megfosztotta állampolgárságától. A döntés azóta is bírósági és politikai viták tárgya (Tidey, 2020). Begum a családja segítségével kérelmezte, hogy engedjék vissza az Egyesült Királyságba, hogy hatékonyan tudjon fellebbezni az állampolgárságtól való egyoldalú megfosztással szemben. Elsőfokon ennek

helyet adtak, azonban a brit legfelsőbb bíróság 2021-ben elutasította kérését. Az ítélet szerint Begumnak nem kell visszatérnie az anyaországába ahhoz, hogy fellebbezzon, ezt megteheti külföldről is. Azt a bíróság elismerte, hogy az al-Roj táborból viszont tényleg nem tud hatékonyan fellépni a *Home Secretary* döntése ellen, ezért az ügyét befagyasztották addig, amíg biztonságosabb helyre nem kerül (Harvey, 2021).

Jack Letts, akit a média Jihadi Jack-ként emleget, 2014-ben 18 évesen csatlakozott az ISIS-hoz. A férfi az Egyesült Királyságban született és élt, de az apja Kanadából származik, ezért kettős állampolgársággal rendelkezik. Négy éve kurd fenntartású börtönben van, tárgyalás és ítélet nélkül tartják fogva. A szüleit elítélték az Egyesült Királyságban terrorizmus támogatásáért, mert pénzt küldtek az ISIS tagjaként harcoló Letts-nek. A férfit 2019. augusztusában megfosztották brit állampolgárságától (Speckhard, 2019). A két eset összehasonlítható, mert mind a ketten fiatalon utaztak ki, egy országból származnak, és ISIS tagságukból kifolyólag veszítették el állampolgárságukat.

A különbség a két ember kiutazásában az, hogy Letts-cel ellentétben Shamima Begum és osztálytársai kiutazása nagy sajtó visszhangot kapott az Egyesült Királyságban. Shaban média elemzést készített az abban az évben született, több mint 400 cikk átvizsgálásával az esetről, amivel megállapította, hogy a sztori elterjedésében és felkapottságában nagy szerepet játszott a szereplők társadalmi neme és életkora. Egy cikkeken átívelő narratívát fedezett fel, ami szerint a terroristák elviszik az Egyesült Királyság fiatal lányait, és az első példák, a lavina kezdete Begum, valamint az osztálytársai lettek (Shaban, 2020).

A médiaelemzés eszközét felhasználva arra voltam kíváncsi kutatásom során, hogy eltérően kezelik-e a nyugatról származó állampolgárságuktól megfosztott férfi és a női ISIS tagokat. Valamint, ha másképp kezelik őket, megjelennek-e az irodalmi áttekintőben leírt, állampolgárság feminista kritikáiban felfedezhető, nőknek tulajdonított kategóriák (biológiai és kulturális újratermelés). Ugyanis, ha máshogyan kezelik őket, az alátámasztja a feminista kritika használhatóságát az állampolgárságtól való megfosztás elemzésében, ha pedig felfedezhetőek az

állampolgárság társadalmi nem felőli kritikáinak elemei a szövegekben, az lehetővé teszi ezek felhasználását a kritikai értelmezési keretben. Azért döntöttem a médiaelemzés mellett, mert a cikkek és interjúk tűnnek az egyetlen releváns és elérhető forrásnak, ahonnan az eddig idézett összes, ezzel foglalkozó szakirodalom szerzői is tájékozódtak az állampolgárságtól való megfosztás konkrét eseteiről. A következő fejezetben bemutatom, a média milyen összefüggések alapján alkalmas társadalmi értékek megjelenítésére.

3.1 A médiáról

Az állampolgárság feminista kritikájának fogalomrendszerén alapuló új elemzési keret felállításának lehetőségességét és alkalmazhatóságát bizonyítom a kutatásomon keresztül. Ahhoz, hogy ezt a funkciót betöltse a cikkek elemzése, kölcsönös függési kapcsolatnak kell lennie a társadalmi értékek és a média által közvetített értékek között. Először röviden bemutatom a feminista médiaelemzés korábbi gyakorlatainak és a dolgozatom megírásáig az ISIS-felelőségek médiareprezentációjával foglalkozó cikk-elemzések eredményeit. Majd amellet érvelek, a médiatermékek közül a hírekre fókuszálva, hogy a gyártók, újságírók értékítélete és közönség, a befogadók oldalán található narratívák és értékek kölcsönösen alakítják egymást. Ezzel lehetővé téve, hogy a média társadalmi értékeket is tükrözzön. Ugyanis egy hír létrejöttének többemű folyamatában minden lépés társadalmi értékekhez kötött; valamint a hírek és szolgáltatók közötti piaci verseny is ezen értékek figyelembevételére motiválja a szereplőket. A gyártók az közönség fogyasztásának emelése miatt beépítik az ő narratíváikat és értékeiket a híreikbe, a befogadók fogyasztóként pedig a saját világnézetükkel harmonizáló híradásokat kereshetnek a piacon, és kölcsönösen hathatnak egymásra a gyártóval.

Dolgozatomban a narratívát John Hartley definíciójának értelmében használom. E szerint ez egy kétrétegű fogalom, egyrészt egy olyan sztorit jelent, ami egy kezdő egyensúlyi állapot megzavarása utáni és egy új egyensúlyi állapot elérése közötti lépések történetét mondja el. Másrészt ennek része az a döntés is, hogy ezt a sztorit hogyan prezentáljuk, mondjuk el. Az első jelentésréteg

azon pontján jelennek meg a szubjektív értékek, amikor arról határozunk, mi volt a kezdeti egyensúlyi állapot, mi zavarta ezt meg, és mi az új elérni kívánt állapot. A második rétegben pedig ugyancsak az újságíró értékítéletén múlik, milyen mozzanatokot kiválasztva, milyen nézőpontból mondja el a történetet. Tehát a narratíva: történések láncolata és a döntés, hogy ezeket hogyan meséljük el, milyen szempontból, milyen pontokat választunk ki. Hartley kiemeli, hogy a hírek elemzésében is fontos figyelni a narratívákra, mert a sztorikban jelen lévő kulturális értékeket és hitrendszert fedhetjük fel a segítségükkel (Hartley, 2004: 154-155).

3.1.1 Média, *gender* és terrorizmus

Gallagher a feminista médiaelemzésekről szóló írásában összefoglalja az eddigi kutatásokat és rámutat, hogy azok általában arra keresik a választ, hogy hogyan reprezentálja a média a nőket, milyen szerepekben vannak feltüntetve, és ez milyen összefüggésben van a társadalom által teremtett *gender*-fogalmak tartalmával. Eddig a női politikusokat és közszereplőket érintő kutatások kimutatták, hogy a közvélemény pozitívabban viszonyul azokhoz a jelöltekhez, személyekhez, akik a nemüknek megfelelő módon cselekszenek. Arra is felhívják a figyelmet, hogy az eltérő nemű politikai jelöltek reprezentációja sem egyezik, a férfiakkal kapcsolatban főképp a tapasztalataikat és eddigi politikai eredményeiket említi a média, ezzel szemben a nők esetében pedig a kinézetükre és a családi státuszukra koncentrálnak (Gallagher, 2003: 27-29).

A hatalommal rendelkező, „deviáns”, tehát nemi szerepeikből kilépő nők általában agresszívnek, és iron-lady-nek tituláltak, míg az áldozat szerepben lévőkről szóló média termékek a szimpátiakeltésre törekednek. Parry-Giles Hilary Clinton médiarepresentációját vizsgálva ezt a központi üzenetet vélte felfedezni a sajtótermékekben: „Félnünk kell a hatalommal rendelkező nőktől, ugyanakkor csodáljuk az áldozat státusú nőket” (Parry-Giles, 2000: 221.).

A női terroristák esetét vizsgálva ezek a már említett jellemzők felismerhetőek – a nemi szerepeken keresztüli értelmezése a nők tetteinek, az eltérő reprezentáció a férfiakkal szemben, és az áldozatcsinálás. Martini brit online

lapok ISIS-hoz csatlakozó nőkről szóló cikkeit elemezte, és az eredményei azt mutatják, hogy ezeket a nőket gyakran naiv, a hormonjaik által vezérelt, tudatlan áldozatként írják le. Már az eltérő elnevezés, amit a nyugati sajtó aggatott az ISIS eltérő nemű tagjaira, az ISIS-feleség, és a *foreign fighter* címkék elemzése is rámutat erre. Az ISIS-feleség a média által alkotott megnevezés a terrorista szervezethez csatlakozó nőkre. Ezen keresztül egy előre meghatározott nemi szerepet kaptak (feleség), ami leegyszerűsítve értelmezte a cselekedeteiket és a céljaikat. Tehát a házasság a céljuk csupán, és a cselekvő aktorokhoz, a férfi harcosokhoz vannak kötve. Ezzel szemben az ISIS *muhajirah*-nak nevezte a hozzá csatlakozó nőket (a név jelentése: akik megtették a Hidzsra szent zarándoklatát) aktorokká emelve őket (Martini, 2018).

Az eltérő nemű közszereplők, legyen az legitim (politikus) vagy illegitim (terrorista) médiatermékeken keresztül tükröződő megítélése tehát eltérő, és a nők esetében fontos, hogy tetteik és körülményeik harmonizáljanak társadalmi nemükhöz kapcsolódó elvárásokkal. A kutatásom során ez a médiaelemzés arra szolgál, hogy megbizonyosodjak róla, az állampolgárság *gender* alapú kritikáinak elemei megjelennek-e a vizsgált cikkekben. Ez alapján pedig következtetni tudok arra, hogy az erre épülő új elméleti keretem alkalmas-e az ISIS-feleségek állampolgárságtól való megvonásának vizsgálatához.

3.1.2 Média és a társadalom

Az állampolgárság fogalma mögött társadalmi értékek és szerepek vannak, ahogyan ezt már bemutattam az állampolgárság feminista kritikáiról szóló fejezetben. Az említett értékek a társadalom által kreáltak, és ahhoz, hogy a médiaelemzésből kiindulva ezekkel tudjak dolgozni, lennie kell egy kölcsönös kapcsolatnak a társadalom, társadalmi értékek és a média között. Dolgozatomban híreket vizsgálok, így a hírekre fókuszáló irodalmakra támaszkodtam e fejezet megírásánál. Kutatásom szempontjából e szakirodalmak legfontosabb állítása, hogy a hírek egyáltalán nem semlegesek. Ennek fő oka, hogy a médiához kapcsolódó többbelemű kommunikációs folyamat (pl. egy eseményről való írás, megjelentetés, olvasói befogadás és

értelmezés) minden szintjéhez sok döntés tartozik, amiket érdekektől nem mentes emberek hoznak meg (Berger, 1997; Burton, 2002 és Watson, 1998). Bajomi-Lázár ezt így foglalja össze:

„A hír nem azonos a tényekkel. A hír csupán a tényekről szóló narratíva, amely szükségszerűen magán viseli megfogalmazójának értékítéletét” (Bajomi-Lázár, 2003: 4.1. alfejezet, 2. bekezdés).

Sok elmélet foglalkozik azzal, hogy a médiatermékek létrehozásakor milyen befolyásoló tényezők lépnek fel. Az egyik ilyen a *gatekeeping*, ami azt a folyamatot jelöli, mely során az újságíró saját értékei és a közönségéről alkotott előítéletei alapján szelektál és választja ki, miből lesz hír. Ebbe a folyamatba - főleg az internet, az online hírlapok és a közösségi média felületei által biztosított interaktivitás lehetősége miatt – a közönség is aktívan bekapcsolódott, és kit tudja fejezni preferenciáit, értékeit (Watson, 1998:105-110 és Temmerman, Mast, 2020: 2-13).

Továbbá, a hírügynökségeknek azért is kell választaniuk, hogy a naponta történő rengeteg esemény közül melyeket mutatják be, mert véges a kapacitásuk, és a közönség sem tud végtelen információt befogadni. A gyártó oldalnak választania kell, milyen témákkal foglalkoznak. Ehhez kapcsolódik a média tematizáló (*agenda setting*) funkciójának elmélete, ami szerint a médiatermékek tartalmával a gyártók befolyásolják, miről gondolkozzanak a fogyasztóik, fókuszálják a figyelmüket egy általuk kiválasztott ügyre, eseményre, értékre. Ezt a befogadó oldal is befolyásolja, hiszen nem feltétlen minden lesz közbeszéd tárgya, amivel találkozunk valamilyen médiumon keresztül (Watson, 1998: 110-116, Burton, 2002: 2-25).

Ez a kiválasztás és egyes események preferálása másokhoz képest nem random szelekción alapul. Specifikusan a híradással kapcsolatosan az előbbi két teórián alapulva Galtung és Ruge médiaelemzése mutat rá arra, hogy társadalmi értékek befolyásolják azt, milyen eseménynek van hírértéke és jelenik meg a hírekben (*news value analysis*). Teljes objektivitás nem létezik a hírértékkel rendelkező

események kiválasztásánál, az adott társadalom kultúrájában nagyrészt meghatározott, mit tartanak a híradások, cikkek gyártói kiválasztandó, fontos eseménynek (Watson, 1998: 115-118). Ez a közönség oldalára is igaz. A közönség dönti el, melyik hír lesz felkapott, az alapján, hogy mennyire rezonál saját világnézetükkel és értékeikkel. Vagy mennyire fedezik fel az adott cikkben ezt: a befogadó hajlamos arra is, hogy azt a jelentést olvassa ki egyes cikkekből, amit ő akar. Berger szerint emberként narratívákban gondolkodunk, amiket a körülményeink és a tapasztalataink segítségével kreálunk, és próbálunk új dolgokat a már létező narratíváinkhoz, gondolat-mintáinkhoz igazítani (Berger, 1997: 2-16). Az internet megjelenéséig ezekre a befogadó oldalon lévő narratívákra a hír létrehozója következtetett az alapján, hogy mit gondol a közönségéről. Most a közönséget feltérképező óriási adathalmazok korában a közönség megértése még egyszerűbb, és inkább a befogadók online aktivitásán és közzétett adatain múlik (Tandoc, Cheng és Maitra, 2020: 89-90).

3.1.3 Média, piac és morális pánik

Mért is érdekli a hírügynökségeket a közönsége preferenciája, értékítélete? Nem érdemes elfeledkezni arról, hogy a médiatartalom gyártók profitorientáltak és piacon árusítják műsoraikat, cikkeiket; és akkor nyereségesek, ha közönségük nő és minél többen fogyasztják termékeiket. Hamilton alapvetésként kezeli könyvében, hogy a profitmaximalizálás érdekében a fogyasztói ízlés kiszolgálása van a tartalomgyártás középpontjában (Hamilton, 2004: 25-27). Mullainthan és Shleifer arról ír, hogy mind a kínálati (például újságírók) és a keresleti (olvasók) oldal hozzáadja a szubjektív értékeit a termékhez a gyártás folyamata során. A médiacégek célja az újságok, magazinok, műsorok és reklámhelyek eladása. Nem tényeket, hanem sztorikat nyújtanak, amik képesek megragadni a fogyasztót. A piaci verseny sem tolja a tartalomgyártókat a ténszerűség irányába, inkább arra buzdítja a cégeket, hogy idomuljanak jobban a feltételezett olvasói igényekhez (Mullainthan és Shleifer, 2005: 1031-1034).

Bajomi-Lázár a hírértékről és a piacról szóló elemzésében rámutat arra, hogy felmérések alapján nagyobb hírértékkel rendelkeznek a negatív és devianciáról

szóló történetek. A morális pánik jelenségéről is ír, ami egy cselekvésláncolatot jelöl: egy adott társadalmi csoporthoz köthető negatív és deviáns történetet leegyszerűsítve, normatív értékítélettől nem mentesen mutat be a sajtó, a sztori felkapott lesz, és a közönség, valamint a tartalomgyártók napirenden tartják. A hír tárgya olyan fenyegető veszélyként tudatosul az emberekben, ami a társadalom normáit, és morális értékrendjét látszik tönkretenni. A jelenség hamar tematizálódik problémaként, és nagy figyelmet kap, ami legitimálhat bármilyen, a rend helyreállítására tett kísérletet (Bajomi-Lázár, 2008: 224-225). Ez a jelenség Shamima Begum és Jack Letts eseteinek sajtó anyagainál is megjelenhetett, ami magyarázná a *Home Secretary* lépésének kvázi megkérdőjelezhetetlenségét, és előrevetíti annak a lehetőségét, hogy a róluk szóló cikkekben és a velük készült interjúkban vannak normatív értékítéletek.

Összegezve, az elemzésem során tehát arra voltam kíváncsi, felfedezhető-e az állampolgárságuktól megvont Begumról és Letts-ről szóló médiatermékekben olyan társadalmi elvárás, érték, ami explicit nincs kimondva, mégis az alanyaim megítélésének szerves részét képezik, valamint, hogy ez különbözik-e a két esetben. Az előbbieken vázolt kölcsönösség a közönség és értékei, valamint a média tartalmat létrehozók és értékeik között pedig lehetővé teszi, hogy ebből az elemzésből kiindulva az állampolgárságtól való megvonás intézményén belül is következtessék ki nem mondott háttér tartalomra.

3.2 Módszertan

Uwe Flick társadalomkutatási módszereket leíró kézikönyve segítségével határoztam meg a kutatásom módját (Thornberg és Charmaz, 2014). Két esetet, Shamima Begum és Jack Letts állampolgárságtól való megfosztását vetem össze tehát a brit médiában megjelent videó interjúk és cikkek alapján.

Shamima Begum első interjúja 2019. februárjában készült, amikor felfedezték egy szíriai menekülttáborban. Kutatásomban így az ezt folytató februári interjúkra, a februári állampolgárságtól való egyoldalú megvonásával foglalkozó videókra és az erre válaszoló szintén ebben a hónapban íródott

cikkekre fókuszáltam. A Jack Lettsről szóló médiaanyagok esetében is hasonló megfontolások szerint szelektáltam. Egy interjút választottam, ami februárban készült, amikor felfedezték, majd 2019. augusztusában megfosztották állampolgárságától, és az erre reagáló cikkeket és interjúkat adtam hozzá az elemzésemhez.

A szövegeket kódoltam, ehhez az ATLAS.ti programot használtam. Az interjúkról transzkripteket készítettem, majd ezeket és a cikkeket az *open coding* és a *theoretical coding* módszerek ötvözésével vizsgáltam (Flick, 2014: 153-170). Arra voltam kíváncsi, hogy a szövegben milyen szerepekben jelennek meg az interjúk és cikkek alanyai, Begum és Letts, majd ezeket a szerepeket osztottam be kódcsoportokba, amiket az irodalmi áttekintő társadalmi nemmel foglalkozó része alapján hoztam létre. Ezek a biológiai és kulturális újratermelés kódcsoportjai. Valamint lett egy harmadik kategória a speciális csoport nélkül maradt kódokból, ide azok a szerepek kerültek, amik nem feleltek meg az újratermelések szakirodalmi áttekintőben bemutatott definícióinak. A szövegeket bekezdésként kódokkal láttam el, és ezt a minél nagyobb objektivitás elérése érdekében kétszer megismételtem. A kódok előfordulási gyakoriságát aztán számszerűsítettem, mind a Shamima Begumról szóló, mind a Jack Lettszel kapcsolatos cikkek és interjúk esetében, azzal a céllal, hogy össze lehessen hasonlítani az eredményeket, és megtudjuk, eltérően kezeli-e őket a média a mintám alapján. Tehát módszerem egyaránt induktív és deduktív, elsőnek a lehető legobjektívebben azt kerestem, milyen szerepekben mutatják be a cikkek és az interjúk az alanyokat bekezdésről bekezdésre, majd ezeket deduktív módon a már meglévő teoretikus keretbe próbáltam illeszteni.

A fent leírt módszert kiegészíttem a videóinterjúk képanyagának elemzésével. Mind a két alany esetében a videóinterjúk egy-egy hírcsatorna által készítették, hasonló hosszúságúak, és az adó online felületén közzé lettek téve, valamint televíziós híradások alkalmával lejátszásra kerültek. Azt vizsgáltam, máshogyan mutatják-e be vizuálisan a két alanyt ezekben az interjúkban. Először megfigyeltem, milyen változások vannak a kamera által felvett képeken. A

háttér berendezésével kapcsolatban nem tudtam biztosan, mekkora befolyással rendelkeztek az interjú készítői. Viszont azt, hogy hány személyt mutatnak a felvételeken, megítélésem szerint teljes mértékben kontrollálták. Tehát azt figyeltem meg, hogy csak az alany vagy más (gyermek, vagy az interjút készítő személy) is van a képen. Az összes variáció képernyőidejét másodpercekben mérve összeszámoltam, és az így kapott eredményeket vizuálisan megjelenítettem mind a két alanyom esetében, ezáltal összehasonlíthatóvá téve az eredményeket.

Elemzésem inkább kvantitatív jellegű, mert az elsődleges célom az volt, az állampolgárság feminista kritikáin alapuló, az állampolgárságtól való megfosztást értelmezésére alkotott elméleti keret használhatóságát igazoljam. Ezt pedig úgy tettem meg, hogy megnéztem, a már bemutatott kategóriák (biológiai és kulturális újratermelés) megjelennek-e hangsúlyosan a cikkekben, és eltérnek-e két eltérő nemű, egy országból származó, állampolgárságtól megfosztott alanyról. Az egyszerűbb kódok használatával ezt követhetően meg tudtam tenni. Döntően kvalitatív elemzés megítélésem szerint a *gender* kategóriáit metsző etnikai, vallási és életkorhoz kötődő identitásokat is részletesen előhozta volna. Ezzel nehezebbé vált volna a koherens érvelés végigvitele. Ezek az ebben a dolgozatban bemutatott értelmezési keret bővítéséhez járulhatnak hozzá, ami egy következő tanulmány tárgya.

3.3 Kutatási eredmények

Az adatok kinyerése után láthatóvá vált, hogy Begum a hagyományos női szerepekben jelenik meg a vizsgált szövegekben, míg Letts szerepei helyzetének politikai elemzéséhez kapcsolódnak, valamint feltűnő, hogy a videóknál eltérő képernyőidőt kaptak. A módszertani fejezetben leírtak alapján kódokat hoztam létre, amik az alanyok szerepeit jelölik, vagyis azt ahogyan ábrázolják, megjelenítik őket, vagy ahogyan megjelennek a saját nyilatkozataikban. Az így létrehozott kódok definícióját mellékeltem függelékként, hogy visszakövethető legyen, pontosan mit jelentenek és milyen esetekben alkalmaztam őket.

A kódokat három kategóriába soroltam, ahogy ezt a fentebbi fejezetben is említettem. A biológiai újratermelés kategóriájába a főképpen gyermekszüléshez kapcsolható szerepeket tettem, mint az *anyaság*, a *terhes nő* és a *háztartásbeli feleség* szerepét. Kulturális újratermeléshez kapcsolhatóként azonosítottam azokat a szerepeket, amik az irodalmi áttekintő kultúra definíciója alapján értékeket, egy bizonyos identitást vagy eszméket hordoznak magukban. Például a *brit születésű gyermek*, a *brit nő* és *brit férfi* szerepe magában hordozza a nemzeti identitást, és a brit társadalomnak tulajdonított értékekkel való rendelkezést. A BBC által készített egyik interjú során az újságíró meg is nevez párat ezekből.

“IR: What does that mean for you, to be British?”

SB: You know, British values, going to school, working, having a family.

IR: Democracy?

SB: Yeah.

IR: Freedom of speech?

SB: Yes.

IR: Rights for women? Rights for homosexuals? All of that?”³ (BBC, 2019a: 4:47)

A szakirodalmi áttekintőm társadalmi nemről és állampolgárságról szóló része alapján a biológiai és kulturális újratermelés csoportjai hagyományosan női szerepeket tartalmaznak. Minden további szerepet, amit nem lehetett egyértelműen besorolni ebbe a két csoportba, egy jelző nélküli, harmadik kategóriába tettem.

Például az áldozat szerep más-más okból kerül elő, Begumnál gyakran anyaságából adódik, míg Lettsnél a megbánásból, így nem lehet egyértelműen besorolni az első két kategóriába. A *brit értékek elárulója* és a *megbánás nélküli*,

³ Az idézett transzkriptekben az „IR” az interjút készítő, az „SB” Shamima Begum, a „JL” Jack Letts rövidítése.

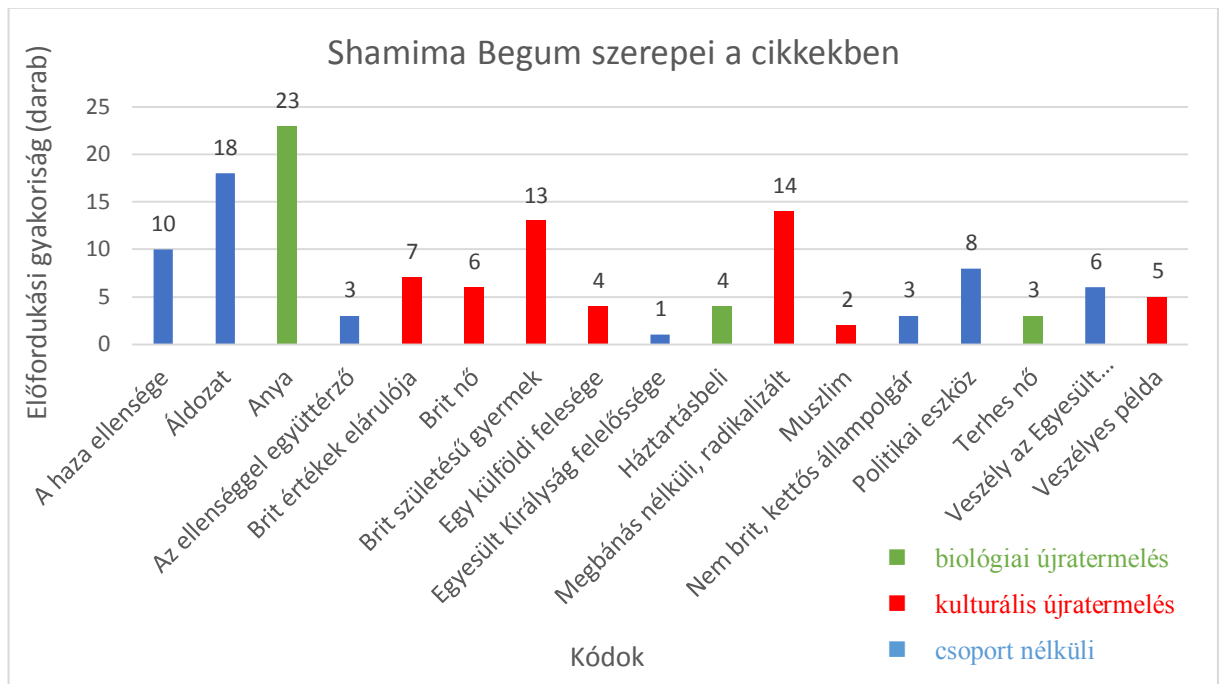
radikalizált személy szerepe pedig eszmék, értékek elutasításához köthető, azonban ezek nincsenek pontosan kifejtve, meghatározva; ezért nem éreztem lehetségesnek őket besorolni az újratermelések kategóriába. A *veszélyes példaként* való megjelenítés is köthető az elárult értékekhez (amiket pontosan nem lehet meghatározni), hiszen azt jelenti, hogy az alanyaim arra buzdítottak másokat a vizsgált szövegek szerint, hogy ők is árulják el hazájuk értékeit és eszméit. Végül pedig a *muszlim* kód alatt elsősorban nem a vallást, hanem az ahhoz kapcsolódó értékek képviselőjét és továbbadási szándékát értem, de ez megint nem kapcsolódik teljesen az újratermelésekhez. Ahogy az sem, amikor a forrásaim az állampolgárságtól való megfosztás politikai dimenzióról tudósítanak, nevezetesen a *kettős állampolgárság* szerepéről, vagy az államok állampolgáruk iránti felelősségéről kérdeznak (*Egyesült Királyság felelőssége, Kanada problémája*).

3.3.1 Shamima Begum esetében előforduló kódok gyakorisága

Kódcsoport	Előfordulási gyakoriság (darab)
Biológiai újratermelés	30
Kulturális újratermelés	51
Csoport nélküli	49

1. táblázat, Shamima Begum szerepeinek kódcsoportjai

Shamima Begum esetében, ahogy a 1. táblázatban látszik, a legtöbb kód a két, hagyományosan női szerepeket tartalmazó csoportba, azon belül pedig a kulturális újratermelés csoportjába tartozik. Az öt szerep, amivel leggyakrabban azonosították, az anyaság, az áldozat, megbánás nélküli radikalizált személy, brit születésű gyermek, és a haza ellensége volt.

1. ábra, Shamima Begum szerepei

A Shamima Begummal kapcsolatos szövegekben a kulturális értékek megléte, milyensége (brit vagy nem brit értékek) és azok átadása fontos szerepet játszik. A BBC által készített egyik interjúban az újságíró által feltett kérdés jól illusztrálja ezt.

„IR: Why do you think after you’ve joined this group which is rejected everything Britain has offered, that you should still be allowed to go back to Britain?” (BBC, 2019a: 3:31)

Aztán mikor a nő a gyermekének jövőbeli neveléséről beszél, hasonló kérdést kap válaszul.

„SB: (...) My son, I want to ... I want to raise him like you know, reading Koran, knowing how to pray, all these things ... but jihad, no.

IR: Do you want to raise him as a British boy?

SB: Yeah.

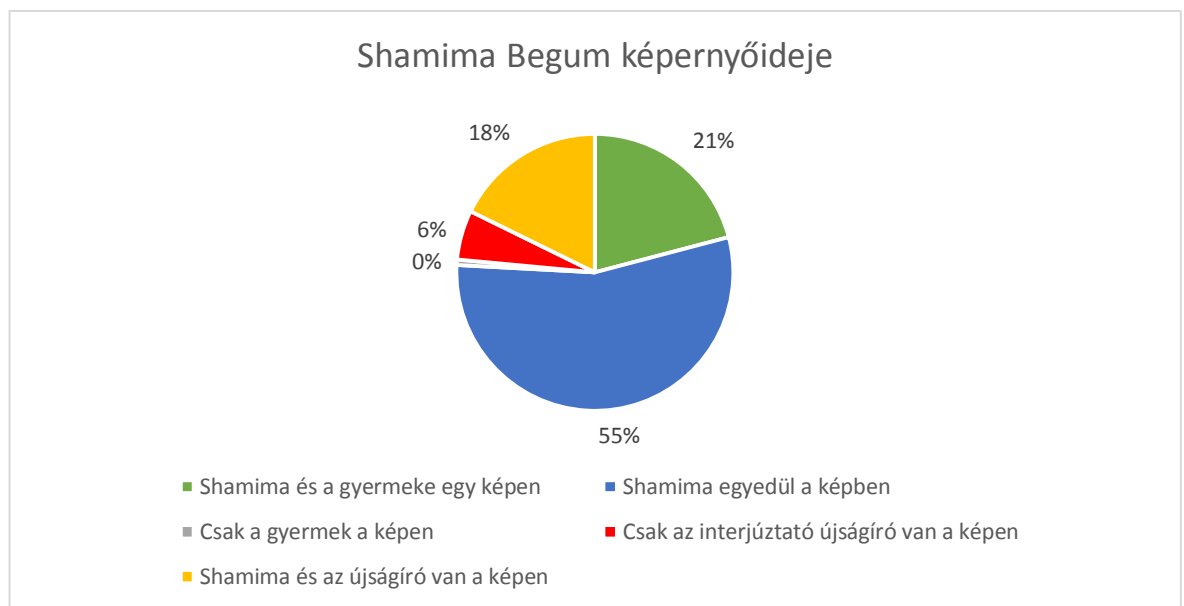
IR: What does that mean for you to be British?” (BBC, 2019a: 4:32)

A SkyNews videójában is felfedezhető ugyanez a gondolatmenet.

„IR: If the authorities took the child away from you, would you accept that?

SB: That would be hard to accept, I would try my best to keep him with me. I don't see any reason why they would take him away from me, I don't know...

IR: I think there are concerns, because of what you have been through, views that people feel you may have, or still have in regard to Islamic State.” (SkyNews, 2019a: 5:45)

2. ábra, Shamima Begum képernyőideje százalékokban

Ha a képernyőidőt ábrázoló diagramot nézzük, látható, hogy Begum egy kicsit több, mint a felvételek felén egyedül van. Ez átlagos értéknek hangozhat, de a következő fejezetben leírtak alapján látni fogjuk, hogy Letts-hez képest kevesebb ideig veszi csak őt a kamera. Az interjúk idejének 21 százalékában fontosnak tartották a készítőik gyermekével együtt mutatni Begumot, mint anyát. Az idő 18 százalékában pedig az interjút készítő is a képen van. Ez utóbbi tény a Letts-interjúk fényében fontos, ugyanis a férfit nagyon kis százalékban mutatják az újságíróval vagy bárki mással együtt a képen; ehhez képest a Begum interjúkban sokszor két ember beszélgetését látjuk, feltűnő

vágások nélkül. Ez emberibbnek tűnik, mint Letts magányos, vágásokkal teli interjúi, amik olyan kihallgatásnak tűnnek, amikből nem tudhatjuk, mi tűnt el a vágás során. Begum emberi, szimpátiakeltő megjelenítése összecseng a feminista médiaelemzés azon állításával, hogy a nőket a médiatermékek hajlamosak áldozatként megjeleníteni, és ha ez az áldozatcsinálás megtörténik, akkor szimpátia keltő eszközként is működik, ebben az esetben egy furcsa, ambivalens képet létrehozva.

Begum szerepei rendkívül ellentmondásosak. Egyszerre a fekete, egész testet takaró ruházatban ülő, távolságtartó nő, és szánni való, gyermekét tartó interjúalany. Anyaságát, ami egy alapvetően pozitív szerep, nem csak a szövegben, hanem vizuálisan is kihangsúlyozzák. Brit nőként és a 15 éves, szökésben lévő brit lányként is sokat írnak és beszélnek róla. Az eddig említett három szerep miatt áldozatként is jellemzik mint szenvedő anya, sokkban és stresszben felnőtt lány, hátrahagyott nő. Ugyanakkor, egyben ő a haza ellensége és a brit értékek elárulója is, aki rossz példát mutatva, megbánás nélkül hagyta hátra szülőhazája értékeit, és nem is akarja azokat átadni gyermekének. Az interjút készítőik esetenként áldozatként bánnak vele, máskor pedig az újságírói semlegességet és a kérdésfeltevést is elhagyják, és inkább nyilvános megszégyenítéssé, önkényes felelősségre vonássá változtatják a híradásokat, ahogy ezt az alább idézett interjú részletek is mutatják.

„IR: So, here's your opportunity then to apologize to some of the people who were murdered by the group you joined. Some of the British men, some of the women, some of the kids from Manchester who were killed in the Manchester Arena. You must have heard about the attack. What did you think of it, ha?” (BBC, 2019a: 0:30)

„IR: But I think you're wrong, you did cause harm because you helped this terrible regime, which was murdering people, which was mounting terror attacks. You joined them, you gave them support, you became a poster girl for them.” (BBC, 2019a: 2:09)

„SB: I thought it would, my family made it sound like it would be a lot easier for me to come back to the UK when I spoke to them in Baghuz, but it's kind of hard to swallow. I feel like it's a bit unjust on me and on my son.

IR: But you've done this to your son. I mean this is the consequence of your actions.”
(ITV News, 2019a: 2:00)

Az állampolgárságtól való megfosztásának semlegesebb, politikai dimenziói, mint szülei külföldi származása vagy az Egyesült Királyság felelőssége az ügyében, kis számban kerülnek említésre és egyáltalán nem hangsúlyosak. Az újságírók mintha kevésbé tulajdonítottak volna a helyzet politikai elemzésének relevanciát, a Letts-ről szóló anyagokkal szemben. Ahogy azt már említettem, az áldozat szerepe gyakran anyaságából jön, és ez általában szimpátiát is kelt az alakja iránt. Ezt jól illusztrálja ez alábbi két, cikkekből idézett bekezdés:

„However horrific her defence of ISIS,” Ms. Creasy wrote on Twitter, “if the Home Secretary can start with stripping this woman and her week-old child of their citizenship for his leadership bid....where does it end?” (Mueller, 2019)

„Begum said she had two other children who died in infancy from malnutrition and illness. Two weeks ago, Begum said, she decided to flee from ISIS's last stand in the front-line village of Baghouz in eastern Syria, citing fears for her unborn child.” (Fox, 2019)

3.3.2 Jack Letts esetében előforduló kódok gyakorisága

A Jack Letts-cel kapcsolatos szövegekben a férfi szerepei főleg a speciális kategóriába be nem sorolt kódokkal jellemezhetőek, azok nagy része pedig semlegesebb természetű a Begumnál látott értékközpontú, kulturális újratermeléshez kapcsolódó kódoknál. Ezek a szerepek többnyire az állampolgárság megfosztásának politikai dimenziójával foglalkoznak. Sokszor kerül elő a férfi kettős állampolgársága, és az Egyesült Királyság és Kanada diplomatáinak vitája arról, melyik állam felelőssége is Letts.

Kódcsoport	Előfordulási gyakoriság (darab)
Kulturális újratermelés	35

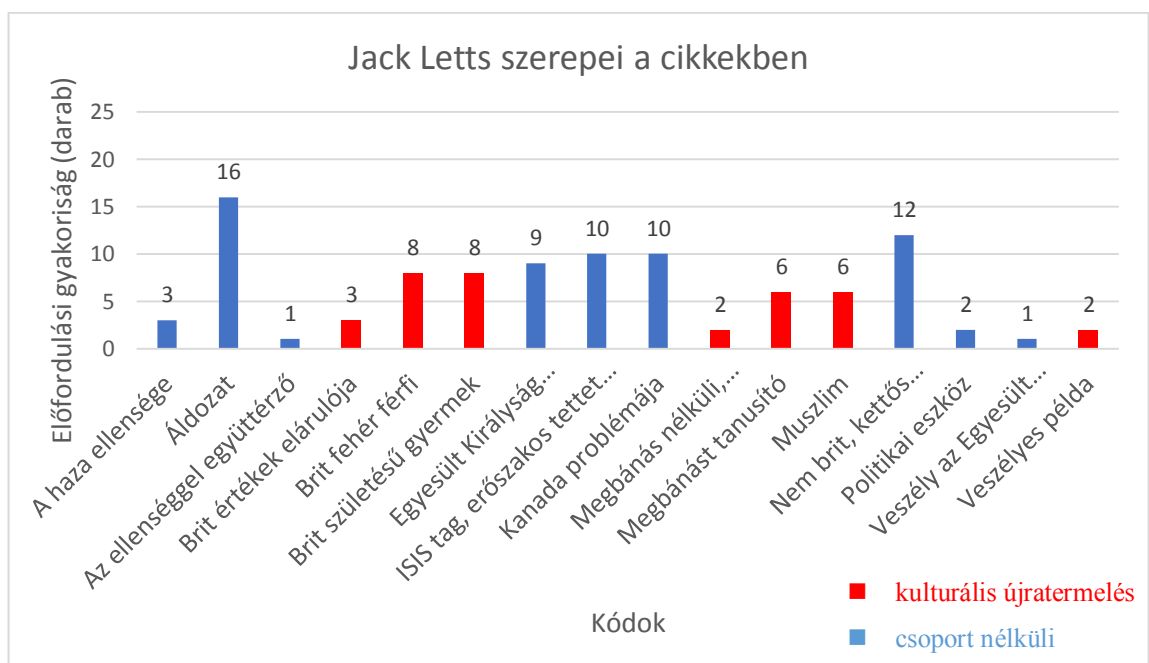
Csoport nélküli	64
-----------------	----

2. táblázat, Jack Letts szerepeinek kódcsoportjai.

A legtöbbször előforduló öt szerepe az áldozat, a kettős állampolgár, ISIS tag, Kanada problémája és az Egyesült Királyság felelőssége. Áldozatként az alább idézett SkyNews-nak elmondott vallomása után hivatkoznak rá, amiben arról beszél, hogy megbánta a kiutazását.

„JL: (...) It's been two and a half years like I said without trials and it's just got ridiculous to be honest. You know I'm not a murderer, I never took anyone as a slave. I made just a stupid mistake in coming to Syria, and if I have to be put to trial etc., then do it but not in some haphazard way, just kept in a prison abroad.” (SkyNews, 2019b: 1:12)

„What Letts did while he was living in the Islamic caliphate is not clear. In July he said he had once thought of himself as “an enemy of Britain” but he had made “a big mistake”.” (Sabbagh, 2020)

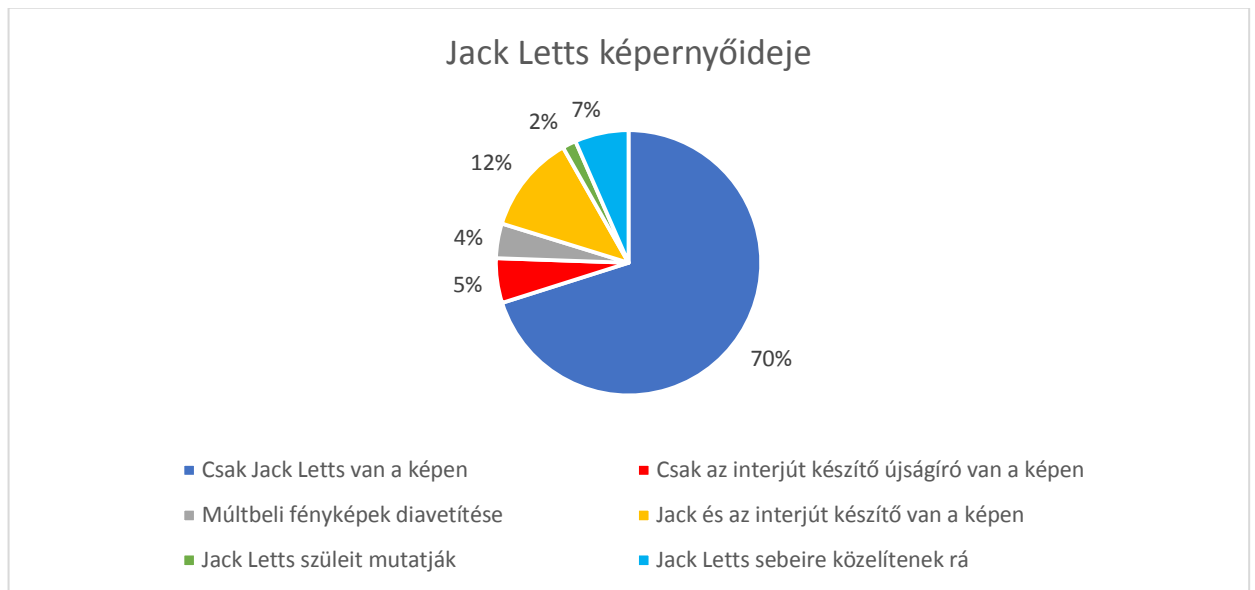

3. ábra, Jack Letts szerepei

Letts Begumhoz hasonlóan fiatalon hagyta hátra az Egyesült Királyságot, ezt mégsem emeli ki egyik forrás szövege sem, csak a vizuális anyaga az interjúknak. Ezekben a videókban a beszélgetések alá vágtak egy-két gyerekkori vagy fiatalkori képet Letts-ről. A *brit születésű gyermekek* kód legtöbbször a szüleivel kapcsolatban merül fel, akiket elítéltek terrorizmus támogatásáért, mert pénzt küldtek Letts-nek, nem a férfi múltja miatt. Az ő esetében is van egy ellentét a szerepei között, a kettős állampolgárságából kifolyólag. Az interjúkban britnek vallja magát, majd miután tudomására hozzák állampolgársága elvesztését, kanadaiként hivatkozik magára; és a róla szóló cikkek hangsúlyozzák mind kettős állampolgárságát, mind ezt a nyilatkozataiban megjelenő kettősséget.

„On the weekend, Canada's Public Safety Minister Ralph Goodale acknowledged reports that Letts, who grew up in Oxford, U.K., had his citizenship revoked, leaving him with just Canadian citizenship. "Canada is disappointed that the United Kingdom has taken this unilateral action to offload their responsibilities," the minister said in a statement. Letts's recent comments are a reversal from what he told ITV News in February, when he said he was not seeking to return to Canada. "I feel British, I am British. My dad's Canadian," he said at the time. "If the U.K. accepted me, I would go back to the U.K., it's my home, but I don't think that is going to happen." (Murray, 2019)

„Jack Letts, dubbed Jihadi Jack by the media after being accused of travelling to Syria to fight for ISIS, said he's not surprised Britain stripped him of his citizenship, and that he hopes to return to Canada. "I've always felt I'm a mix. And I've been to Canada seven times and I spent a lot of time in Canada," Letts, 24, said in an exclusive interview with the U.K.-based ITV News that was published Monday." (Murray, 2019)

4. ábra, Jack Letts képernyőideje százalékokban

Vizuálisan nagy részben, az idő 77 százalékában egyedül jelenítik meg (a 70 százalékhoz hozzáadtam azt a 7 százalékot, amíg a sebeit mutatják). A kérdéseket feltevő újságírót keveset mutatják, vagy egyáltalán nem is jelenik meg a videóban, ezzel furcsa, kihallgatás-szerű légkört teremtve. Sok a vágás és az alászinkronizálás az interjúban, ami azt a látszatot kelti, hogy esetleg manipulálhatták Letts nyilatkozatait és válaszait. Kevesebb empátiát keltő elem van az interjúban a Begum-ról szóló anyagokhoz képest (akit a gyermekével mutatnak, és akinél az a látszat, hogy lehetőséget adnak neki a beszélgetésre). A Letts-ről szóló cikkek narratívája személytelenebb, nem gyerekekről, áldozatokról, értékekről szól főképp, hanem politikai elemzői szempontokról.

3.4 Összehasonlítás és következtetések

A fenti adatokból azt láthatjuk, hogy a mainstream média objektíven, idő és téma alapján kiválasztott termékei más szerepeket adnak és más elvárásokat helyeznek Shamima Begumra, mint Jack Letts-re. Míg a férfi esetében a kódok alapján a szövegek elsősorban a helyzetének politikai elemzésével és leírásával foglalkoznak, addig a nőről szóló médiatermékek középpontjában anyasága és hazája értékeinek elárulása van. A Begummal kapcsolatos szerepek nagy része

nem véletlenszerű, hanem az áttekintőben definiált női szerepek jelennek meg a legtöbbször bennük, mint a biológiai és kulturális újratermelés csoportjaiba tartozó kódok (81 a 130 darabból). Az interjúkban való megjelenítésük is eltér, míg Letts-et nagyrészt egyedül mutatják egy szobában, addig vizuálisan Begum bemutatása árnyaltabb, empatikusabb, a gyermekének és az interjút készítőnek is időt biztosító.

Az irodalmi áttekintőmben bemutattam, hogy a feminista kritikák egyik kulcs motívuma az intézmények kvázi láthatatlan, társadalmi értékekkel rendelkező oldalának felfedése, mint az állampolgárság kapcsán a társadalmi szerződés elméletek *nemi szerződés* elemének leírása, vagy az egyenlőség létrejöttének megcáfolása a liberális állampolgárság definícióban. A szakirodalmi áttekintőben leírtam, hogy a nő és férfi ISIS tagok más helyzetben voltak a kalifátus felbomlása előtt, és míg az előbbiek észak-szíriai táborokba, az utóbbiak börtönökbe lettek zárva. A média elemzésem során pedig arra a következtetésre jutottam, az állampolgárságtól megfosztott volt női és férfi ISIS tagok megítélése (a velük szemben támasztott elvárások és a velük kapcsolatba hozott értékek) különbözik. Tehát az állampolgárságtól való megfosztás feminista szemszögből való elemzését indokoltnak tartom.

Mivel az állampolgárság feminista kritikáinak elemei megjelennek az állampolgárságtól való megvonás alanyainak esetében a kutatásom alapján, ezért azok felhasználását a megfosztás elemzése során lehetségesnek tartom. Ha a megfosztás egy önkényes döntés alapján történik, ahogy Gibney fogalmaz, akkor abban megjelenhetnek társadalmi értékek és előítéletek (Gibney, 2013). Nők esetében a közjóra és az ország érdekeire való veszélyesség, ami a megfosztás indoka (Fragues, 2017: 988; Mantu, 2018: 33-34) pedig nem csak egy terrorista szervezethez való csatlakozást, hanem az adott társadalomban elfogadott női szerepek megsértését is jelentheti. Ezzel a nő alkalmatlanná válhat a nemzet képviselőjére, értékeinek átadására, és új állampolgárok nevelésére – ezért megfosztani őt az állampolgárságától lehet a formális kifejezése is ennek a becsületvesztésnek. Az értelmezési keret

alkalmazhatóságára, és erre a gyakorlat háttérében meghúzódó értékítéletre mutatnak rá a kutatásom eredményei. További fontos tényező, hogy ez a becsületvesztés nem csak őket, hanem a táborokban velük élő gyermekeiket, vagy magzatuk státuszát is érinti. Ez az értékvesztett státusz lehet az egyik oka annak, hogy gyermekeket csak az anyjuk nélkül hajlandóak kimenekíteni táborokból bizonyos országok. Az International Observatory Human Rights szervezet információi alapján Belgium és Franciaország csak abban az esetben engedélyezte gyermekek hazahozatalát az észak-szíriai táborokból, ha anyjuk nem tartott velük. 2019-ben az Egyesült Királyság három árva gyermeket mentett ki a táborokból, de több, mint 60 brit állampolgársággal rendelkező gyermek az anyjuk mellett, a táborokban maradt. Ezek a *haza értékeit eláruló* nők mellett maradt gyermekek Luquerna tanulmánya alapján nem kapják meg azt a védelmet, ami megilletné őket a nemzetközi jogi egyezmények által (Luquerna, 2020). Mintha a becsületvesztés rájuk is kiterjedne, mert az őket világra hozó nő megítélése alapján már nem képes a nemzeti értékeket átadni nekik.

Az állampolgárságtól való megfosztás intézményének egy rendkívül normatív oldala tárul elénk, ami ennek a száműzésnek is nevezett gyakorlatnak egy új színezetet ad. Nők esetében, mint egy megtorlás jelenik meg a szerepeik elárulásáért, és mert képtelenek tovább képviselni a társadalom értékeit, és azokat átadni.

3.5 További kérdések

Dolgozatom hipotézisében nem szerepel, de a jövőben fontos lehet a nyugati államok állampolgárságtól való megfosztásának feminista kritikájába beépíteni a helyi kisebbségekkel és az iszlamofóbiával kapcsolatos nézőpontokat. Az irodalmi áttekintőmben levezettem, hogy a nőket még mindig másodosztályú állampolgárokként kezelik bizonyos társadalmak. Az állampolgárságtól való megfosztás szempontjából a több állampolgársággal vagy bevándorló szülővel rendelkező nők kétszeresen kerülnek hátrányos helyzetbe, mint a több generáció óta egy állampolgársággal rendelkező egyének, akiket a hontalanság elkerülése miatt jobban véd a nemzetközi jog. A gyakorlat nemek közötti

alkalmazásának egyenlősége is kérdéseket vet fel, ugyanis látszólag egyenlő „büntetés”, ugyanúgy érhet nőket és férfiakat is. Azonban eltérő szerepekkel rendelkező, eltérő helyzetben lévő egyénekre ugyanazt az általános intézkedést alkalmazni egyenlőtlenséget szülhet. Az ISIS-feleségekről és a külföldi harcosokról szóló médiatermékek által keltett morális pánik jelenségét a nemzetközi tanulmányok koppenhágai iskolája által alkotott biztonságiasítás fogalmával összekapcsoló, a két jelenséget a társadalmi nem szemszögéből vizsgáló elemzés is hozzáadhatna az állampolgárságtól való megfosztás szakirodalmához.

Konklúzió

Az állampolgárságtól való megfosztás eddigi kritikáinak leírása során bemutattam, hogy ez egy sok szempontból vitatott gyakorlat. Az emberi jogok és a liberális értékeken alapuló demokráciák szemszögéből kétségbe vonható, hatékonysága és korrektsége pedig jogi oldalról megkérdőjelezhető. A gyakorlatot eddig nem vizsgálták a társadalmi nem szempontjából, pedig az állampolgárságuktól megfosztott, Nyugat-Európából származó férfi és női ISIS tagok helyzete a terrrorszervezethez való csatlakozásuk kezdetétől eltérő volt. Ahhoz, hogy az állampolgárságtól való megfosztás feminista kritikáját meg lehessen fogalmazni, egy a gyakorlathoz közeli koncepció, az állampolgárság *gender* szempontból íródott bírálatain indultam el, felhasználható koncepciók után kutatva.

Dolgozatom célja annak alátámasztása volt, hogy az általam vázolt, az állampolgárság feminista kritikáiból kiinduló keretrendszer használható az állampolgárságtól való megfosztás vizsgálatára is. Tehát a kifejezések és koncepciók az állampolgárság feminista kritikáiból való átvételének jogosságát támasztottam alá a kutatásommal, és ezek segítségével fogalmaztam meg következtetéseim is.

Kutatásom során Shamima Begum-ról és Jack Letts-ről szóló, idő és téma alapján kiválasztott cikkeket és interjúkat elemeztem. A médiaanyagok

szövegekben azt kerestem, milyen szerepekben tűnik fel a két említett személy, majd ezek a szerepek lettek a kódjaim. Ezeket a kódokat aztán az irodalmi áttekintő társadalmi nemről szóló fejezetében meghatározott két kategória, a biológiai és kulturális újateremtés csoportjaiba osztottam. Egy harmadik, speciális kategória nélküli csoport is keletkezett, a besorolásra nem alkalmas szerepeknek. A kódok előfordulási gyakorisága és a videók képanyagának vizsgálata során jöttek létre az elemezhető adataim. Ezen adatok vizsgálata során bemutattam, hogy a szövegekben más elvárások és értékek jelennek meg a két volt ISIS taggal kapcsolatban, és vizuálisan is eltérően mutatják be őket. A nőt a vele foglalkozó médiaanyagok szövegeikben az állampolgárság feminista kritikáiban megjelenő két hagyományosan női szerepkörhöz, a nemzet biológiai és kulturális újatermeléséhez kapcsolható szerepekben jelenítik meg. Míg a férfi bemutatott képét nagyrészt semlegesebb, a helyzetének politikai elemzésével kapcsolatos kódokkal lehet jellemezni.

A kutatási eredményeimből arra következtettem, hogy van értelme a társadalmi nem szemszögéből elemezni az állampolgárságtól való megfosztást, és ahhoz felhasználni az állampolgárság feminista kritikáiban használt koncepciókat. Abból kiindulva, hogy Shamima Begum esetében a cikkek és interjúk nagy hangsúlyt fektettek a nemzet kulturális újatermelésének kérdésére, dolgozatomban fő megállapításom az, hogy az állampolgárságtól való megfosztás gyakorlata normatív, nőkkel szemben pedig a háttérben a már említett újatermelői szerepek elvesztése áll. A Begumhoz hasonló helyzetben lévő nőket úgy ítélik meg, mint akik elvesztették becsületüket és képességüket a nemzet értékeinek átadására, és az állampolgárságtól való megfosztás ennek már csak formális kifejezése. Ezt támasztja alá az a *policy* is, ami szerint az Egyesült Államok, Franciaország és Belgium még azoknak a gyermekeknek sem akar segítséget nyújtani, amíg az anyjuk velük van, akik az észak-szíriai táborokban élnek. Ez még egy újabb problémára világít rá, hiszen a gyermekeket is veszélyezteti anyjuk állampolgárságtól való megfosztása. Hiába maradnak ők állampolgárok, az őket nevelő nő (a megítélése alapján) már nem lenne képes átadni nekik a nemzeti értékeket, így rájuk is kiterjeszti értékvesztett státuszát.

Irodalomjegyzék

- Bajomi-Lázár, P. (2003). Az objektivitás-doktrína nyomában. Médiakutató. Online, cikkenkénti utókiadás. Elérés ideje: 2021.03.25. Elérés helye: https://mediakutato.hu/cikk/2003_02_nyar/02_objektivitas_doktrina
- Bajomi-Lázár, P. (2008). Média és társadalom. Második kiadás. Budapest: Antenna Könyvek.
- Bauböck, R. (2015). Whose bad guys are terrorists?. Macklin, E. A., és Bauböck, R. (Szerk.), *The Return of Banishment: Do the New Denationalisation Policies Weaken Citizenship?*, (24-26). Olaszország: European University Institute.
- Berger, A.A. (1997). *Narratives in Popular Culture Media, and Everyday Life*. New York: Sage Publications.
- Bottomley, G. (1993). Post-multiculturalism? The theory and practice of heterogeneity. A Post-colonial Formations: Nations, Culture, Policy konferencián előadott dolgozat. Griffith University, Queensland.
- Buner, E. (2016). Doing Our Part: Acknowledging and Addressing Women's Contributions to ISIS. (22)2, 419-451.
- Burton, G. (2002). *More Than Meets the Eye, An Introduction to Media Studies*. New York: Oxford University Press.
- Butt, R. (2020). „Calls for Western Governments to Repatriate Nationals in Syrian Detention Camps”. International Observatory of Human Rights. Elérés: 2020. november 17. <https://observatoryihr.org/news/calls-for-western-governments-to-repatriate-nationals-in-syrian-detention-camps/>.
- Davies, G. (2019. február 21.) Sajid Javid defends stripping Shamima Begum of her nationality, saying he would not make someone 'stateless', *The Telegraph*. Elérés: 2020. november 17. <https://bit.ly/2Yuirzu>
- Dietz, M. G. (1987). Context Is All: Feminism and Theories of Citizenship. *Daedalus*, 116(4), 1-24.
- Dunford, J., Cafarella, J. (2019. május 13.) ISIS's Opportunity in Northern Syria's Detention Facilities and Camps, Institute For The Study of War. Elérés: 2020. november 17. <http://www.iswresearch.org/2019/05/isiss-opportunity-in-northern-syrias.html>
- Fargues, É. (2017). The revival of citizenship deprivation in France and the UK as an instance of citizenship renationalisation, *Citizenship Studies*, (21)8, 984-998. 10.1080/13621025.2017.1377152
- Egyesült Nemzetek Szervezete. (1948. december 10.). *Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata*, Elérés ideje: 2020. november 17. Elérés helye: <https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=hng>
- Gallagher, M. (2003). „Feminist media perspectives.” In: Valdivia, A. N. (Szerk.). *A Companion to Media Studies*. 19-39. Oxford: Blackwell Publishing.
- Ganczer, M. (2015). The Right to a Nationality as a Human Right?. Lánkos, L. és Varga, R. és Szabó, M. (Szerk.), *Hungarian Yearbook of International*

- Law and European Law, 2014 (15-33). Hága: Eleven International Publishing.
- Gibney, M. J. (2013). Should Citizenship Be Conditional? The Ethics of Denationalization. *Journal of Politics*, 75 (3), 646–658. <https://doi.org/10.1017/S0022381613000352>
- Hamilton, T. J. (2004). *All the News That's Fit To Sell. How The Market Transforms Information Into News*. New Jersey: Princeton University Press.
- Harvey, A. (2021. március 2.). Shamima Begum Supreme Court judgment: What are the implications for statelessness cases? European Network on Statelessness. Elérés: 2021.04.11. <https://www.statelessness.eu/updates/blog/shamima-begum-supreme-court-judgment-what-are-implications-statelessness-cases>
- Hartley, J. (2004). *Communication, Cultural and Media Studies. The Key Concepts*. Third edition. London and New York: Routledge.
- Joppke, C. (2016). Terror and the loss of citizenship. *Citizenship Studies*, 20(6–7), 728–748. <https://doi.org/10.1080/13621025.2016.1191435>
- Lepoutre, J. (2020, május 8). In varietate concordia? Loss of nationality in the EU. European Network on Statelessness. Elérés: 2020. november 17. <https://www.statelessness.eu/updates/blog/varietate-concordia-loss-nationality-eu>
- Lomsky-Feder, E, Sasson-Levy, O. (2018). *Women Soldiers and Citizenship in Israel – Gendered encounter with the State*. New York: Routledge.
- Luquerna, A. (2020). „The Children of ISIS: Statelessness and Eligibility for Asylum under International Law”. *Chicago Journal of International Law*, (21)1, 1-46.
- Macklin, E. A. (2015). Kick-Off Contribution. Macklin, E. A., és Bauböck, R. (Szerk.), *The Return of Banishment: Do the New Denationalisation Policies Weaken Citizenship?*. (2-6). Olaszország: European University Institute.
- Maloutas, M.P. (2006). *The Gender of Democracy, Citizenship and Gendered Subjectivity*. London, New York: Routledge.
- Mantu, S. (2018). 'Terrorist' citizens and the human right to nationality. *Journal of Contemporary European Studies*, 26 (1), 28-41.
- Marshall, T.H. (1981). *The Right to Welfare and Other Essays*. London: Heinemann.
- Martini, A. (2018). Making women terrorists into “Jihadi brides”: an analysis of media narratives on women joining ISIS. *Critical Studies on Terrorism*, (11)3, 458-477.
- Mullainathan, S., Shleifer, A. (2005). The Market for News. *The American Economic Review*. (95)4, 1031-1053. Cambridge: American Economic Association.
- Munday, J. (2009). Gendered Citizenship: Gendered Citizenship. *Sociology Compass*, 3(2), 249–266. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9020.2008.00187>.

- Parry-Giles, S. J. (2000). Mediating Hillary Rodham Clinton: television news practices and imagemaking in the postmodern age. *Critical Studies in Media Communication*, 17(2), 205–26.
- Pateman, C. (1988). *The Sexual Contract*. Cambridge: Polity Press. 1988.
- Pateman, C. (1992). Equality, difference, subordination: the politics of motherhood and women's citizenship, Bock, G., és James, S. (Szerk.), *Beyond Equality and Difference: Citizenship, Feminist Politics and Female Subjectivity.*, 2005. (14-28). Ebook: Routledge.
- Peresin, A. és Cervone, A. (2015). The Western Muhajirat of ISIS. *Studies in Conflict and Terrorism*, (38)1, 495-509.
- Peresin, A. (2015). Fatal Attraction: Western Muslimas and ISIS. *Perspectives on Terrorism*, (9)3, 21-38.
- RSI, Rights and Security International. (2021. február 17.). *Europe's Guantanamo: The indefinite detention of European women and children in North East Syria*. Second edition. London: Susak Press.
- Schuck, P. H. (2003). Liberal Citizenship. In Isin, E. és Truner, B. (Szerk.), *Handbook of Citizenship Studies*, (131-145), London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications.
- Shaban, S. (2020). „Teenagers, Terrorism, and Technopanic: How British Newspapers Framed Female ISIS Recruits as Victims of Social Media”, *International Journal of Communication*. (14)1, 535-555.
- Speckhard, A. (2019, november 26). *British-Born Jack Letts Discusses Mental Illness and His Path to ISIS - Homeland Security Today*. Homeland Security Today. Elérés: 2020. november 17. <https://www.hstoday.us/subject-matter-areas/counterterrorism/british-born-jack-letts-discusses-mental-illness-and-his-path-to-isis/>
- Spiro, P. (2015). Terrorist expatriation: All show, no byte, no future. Macklin, E. A., és Bauböck, R. (Szerk.), *The Return of Banishment: Do the New Denationalisation Policies Weaken Citizenship?*, (7-9). Olaszország: European University Institute.
- Tandoc, E.C., Cheng, L., Maitra, J. (2020). „Analysing News Values in the Age of Analytics.” In: Temmerman, M., Mast, J. (Szerk.). *News Values from an Audience Perspective*. 81-95. Brüsszel: Palgrave Macmillan.
- Temmetman, M., Mast, J. (2020). Introduction: „News Values from an Audience Perspective.” In: Temmerman, M., Mast, J. (Szerk.). *News Values from an Audience Perspective*. 1-15. Brüsszel: Palgrave Macmillan.
- Tidey, A. (2018, október 18). Norway apologises for post-WWII mistreatment of “German Girls.” *Euronews*. Elérés: 2020. november 17. <https://www.euronews.com/2018/10/18/norway-apologises-for-post-wwii-mistreatment-of-german-girls>
- Tidey, A. (2020, július 16). UK court rules IS bride Shamima Begum should return to UK for citizenship legal battle. *Euronews*. Elérés: 2020. november 17. <https://www.euronews.com/2020/07/16/uk-court-rules-is-bride-shamima-begum-should-return-to-uk-for-citizenship-legal-battle>

- Thornberg, R. és Charmaz, K. (2014). Grounded Theory and Theoretical Coding. In Flick, U. (Szerk.) *The SAGE Handbook of Qualitative Data Analysis*. London: SAGE.
- Van Ark, R., Gordon, F., és Prabhat, D. (2020). „Repatriating the Forgotten Children of ISIS Fighters: A Matter of Urgency”. *GlobalCit*. Elérés: 2020. november 17. <https://globalcit.eu/repatriating-the-forgotten-children-of-isis-fighters-a-matter-of-urgency/>.
- Van Waas, L., Jaghai, S. (2018). All Citizens are Created Equal, but Some are More Equal Than Others. *Netherland International Law Review*, (65)1, 413–430. <https://doi.org/10.1007/s40802-018-0123-8>
- Watson, J. (1998). *Media Communication, An Introduction to Theory and Process*. New York: Macmillan Education.
- Yuval-Davis, N. (1997). *Nem és Nemzet*. Magyar fordítás éve: 2001. Magyar kiadás éve: 2005. Budapest: ÚMK.
- Yuval-Davis, N. (2007) „Intersectionality, Citizenship and Contemporary Politics of Belonging, *Critical Review*”. *International Social and Political Philosophy*, (10)4, 561-574, DOI: 10.1080/13698230701660220
- Zedner, L. (2016). „Citizenship Deprivation, Security and Human Rights”. *European Journal of Migration and Law*, 18(2). 222–242.
- 5.1 A kutatáshoz felhasznált cikkek és interjúk
- BBC News. (2019a, február 19). Shamima Begum: “I didn’t want to be IS poster girl” - BBC News [Video]. YouTube. Elérés: 2020. november 17. <https://www.youtube.com/watch?v=TGAXm6KJTWE&t=3s>
- BBC News. (2019b, augusztus 18). Jihadi Jack: IS recruit Jack Letts loses UK citizenship. Elérés: 2020. november 17. <https://www.bbc.com/news/uk-49385376>
- Fox, K. C. (2019, február 15). Shamima Begum: Pregnant ISIS bride wants to come home to UK to give birth. CNN. Elérés: 2020. november 17. <https://edition.cnn.com/2019/02/14/uk/shamima-begum-london-teenager-joined-isis-gbr-intl/index.html>
- ITV News. (2019a, február 20). Shamima Begum “shocked” as citizenship is revoked | ITV News [Videó]. YouTube. Elérés: 2020. november 17. https://www.youtube.com/watch?v=ccLZrF28yNA&ab_channel=ITVNews
- ITV News. (2019b, február 22). Exclusive: Homesick ‘Jihadi Jack’ wants to return to UK but “no one cares” about him | ITV News [Videó]. YouTube. Elérés: 2020. november 17. https://www.youtube.com/watch?v=Gvbfpcsgj8M&t=106s&ab_channel=ITVNews
- ITV News. (2019c, augusztus 19). “Jihadi Jack” learns from ITV News he’s no longer a British citizen | ITV News [Videó]. YouTube. Elérés: 2020. november 17. https://www.youtube.com/watch?v=m6PTylyos1E&t=14s&ab_channel=ITVNews
- Macklin, A. (2019, augusztus 20). ‘Jihadi Jack’ and the folly of revoking citizenship. *The Conversation*. Elérés: 2020. november 17.

- <https://theconversation.com/jihadi-jack-and-the-foley-of-revoking-citizenship-122155>
- Mueller, B. (2019, február 19). Family of Shamima Begum, ISIS Teenager, Says Britain Plans to Revoke Her Citizenship. *The New York Times*. Elérés: 2020. november 17. <https://www.nytimes.com/2019/02/19/world/europe/shamima-begum-citizenship.html>
- Murray, B. (2019, augusztus 20). “Jihadi Jack,” stripped of U.K. citizenship, now hopes to come to Canada. *CBC*. Elérés: 2020. november 17. <https://www.cbc.ca/news/world/jihadi-jack-citizenship-canada-uk-isis-1.5253121>
- Rawlinson, K., & Dodd, V. (2019, február 20). Shamima Begum: Isis Briton faces move to revoke citizenship. *The Guardian*. Elérés: 2020. november 17. <https://www.theguardian.com/world/2019/feb/19/isis-briton-shamima-begum-to-have-uk-citizenship-revoked>
- Sabbagh, D. (2019, augusztus 19). Jack Letts stripped of British citizenship. *The Guardian*. Elérés: 2020. november 17. <https://www.theguardian.com/world/2019/aug/18/jack-letts-stripped-british-citizenship-isis-canada>
- Sky News. (2019a, február 17). Shamima Begum: I didn't do anything dangerous [Videó]. *YouTube*. Elérés: 2020. november 17. https://www.youtube.com/watch?v=EWcJHxmXD1Q&ab_channel=SkyNews
- Sky News. (2019b, augusztus 20). Jihadi Jack: “Free me so I can fight against Islamic radicalisation” [Videó]. *YouTube*. Elérés: 2020. november 17. https://www.youtube.com/watch?v=cHiZP8yi_os&t=21s&ab_channel=SkyNews
- The Times and The Sunday Times. (2019, február 14). Exclusive interview with Shamima Begum, Bethnal Green girl who fled to Syria | *Times News* [Videó]. *YouTube*. Elérés: 2020. november 17. <https://www.youtube.com/watch?v=SooDVtENq9c>

Függelék, kódlista

Biológiai újratermelés	
Anya	Shamima Begum gyermeke a téma, vagy ő beszél a gyermekéről.
Terhes nő	Terhes nőként hivatkoznak rá, vagy Begum beszél a terhességéről.
Háztartásbeli	Napi reprodukciós feladatokat végző (a háztartás vezetése, főzés, gyermeknevelés), háztartásbeli feleség.
Kulturális újratermelés	
Brit értékek elárulója	Az interjút készítő kérdőre vonták az alany értékrendjét, brit identitását, vagy a brit értékek ismeretét.
Brit nő	Begum brit nemzeti identitással rendelkező nőként jelenik meg.
Brit fehér férfi	Jack Letts esetében az elemzett cikkek fontosnak tartották kihangsúlyozni, hogy egy fehér, keresztény gyökerekkel rendelkező férfiről van szó.
Brit születésű gyermek	Valamint egy család tagja. Brit szülők lánya Shamima Begum esetében, míg

	Jack Letts esetében brit szülők fia.
Egy külföldi felesége	Shamima Begum egy holland állampolgársággal rendelkező ISIS harcoshoz ment feleségül.
Megbánás nélküli, radikalizált	Fundamentalista vallási nézeteket valló egyén, aki nem bánta meg a volt kalifátusba utazást.
Megbánást tanúsító	Elveti a múltbeli döntéseit és az értékeket, ami alapján ISIS területekre utazott.
Muszlim	Muszlim értékeket képviselő, azokat továbbadni szándékozó.
Veszélyes példa	Begumot a nyugatról Szíriába utazó, később ISIS-feleségekké váló nők példájaként kezelik, akit sokan követtek. Letts esetében csak kétszer kerül említésre mint rossz példa a fiataloknak.
Speciális csoport nélküli kódok	
Áldozat	A helyzet, az állampolgárságtól való megvonás által a brit politika vagy a saját döntései áldozataként jelenik meg

	az alany.
A haza ellensége	Az Egyesült Királyság hazaárulója, terrorista.
Az ellenséggel együtt érző	Az ISIS tagjaival, a hátrahagyott ISIS-feleségeivel együttérzést tanúsít.
Az Egyesült Királyság felelőssége	A cikkek szerint radikalizált állampolgárai iránt az Egyesült Királyság felelősséggel tartozik, egyes vélemények szerint nem csak hazahozatalukban és jogszerű elítélésükben, de a rehabilitálásukban is szerepet kell vállalnia.
ISIS tag, erőszakos tettet elkövető	
Kanada Problémája	Kanadai politikusok a cikkekben többször is úgy nyilatkoztak, hogy Nagy Britannia rájuk hárítja radikalizált állampolgáruk, Jack Letts terhét.
Nem brit, kettős állampolgár	A cikkek és az interjúkat készítőik sokkal nagyobb szerepet tulajdonítanak az alany esetleges külföldi származásának, mint a brit állampolgárságának.

Politikai eszköz	A cikkek kihangsúlyozzák, hogy a brit lépés (állampolgárságtól való megvonás) növelheti az eljáró politikusok (pl. Sajid Javid) népszerűségét, és alkalmas lehet arra, hogy példát statuáljanak vele.
Veszély az Egyesült Királyság érdekeire	Valamint a közjóra és az országban élők biztonságára.

3. táblázat, Kódlista